

Zasady techniki prawodawczej.

Dz.U.2016.283 t.j. z dnia 2016.03.07

Status: Akt obowiązujący

Wersja od: 7 marca 2016 r.

tekst jednolity

Wejście w życie:

1 sierpnia 2002 r.

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 20 czerwca 2002 r.

w sprawie "Zasad techniki prawodawczej"

Na podstawie art. 14 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2012 r. poz. 392 oraz z 2015 r. poz. 1064) zarządza się, co następuje:

- § 1. Ustala się "Zasady techniki prawodawczej", stanowiące załącznik do rozporządzenia.
- § 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2002 r.

ZAŁĄCZNIK ZASADY TECHNIKI PRAWODAWCZEJ

Dział I Projekt ustawy

Rozdział 1 Przepisy ogólne

§ 1.

1. Podjęcie decyzji o przygotowaniu projektu ustawy poprzedza się w szczególności:
 - 1) wyznaczeniem i opisaniem stanu stosunków społecznych w dziedzinie wymagającej interwencji organów władzy publicznej oraz wskazaniem pożądanych kierunków ich zmiany;
 - 2) analizą aktualnego stanu prawnego, z uwzględnieniem prawa Unii Europejskiej, umów międzynarodowych, którymi Rzeczpospolita Polska jest związana, w tym umów z zakresu ochrony praw człowieka, oraz prawodawstwa organizacji i organów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;
 - 3) ustaleniem możliwości podjęcia środków interwencji organów władzy publicznej, alternatywnych w stosunku do uchwalenia ustawy;
 - 4) określeniem przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, organizacyjnych,

prawnych i finansowych każdego z rozważanych rozwiązań;

5) zasięgnięciem opinii podmiotów objętych zakresem interwencji organów władzy publicznej.

2. W przypadku podjęcia decyzji o przygotowaniu projektu ustawy, jeżeli projekt ten nie jest opracowywany na podstawie założeń, należy w szczególności:

1) ustalić skutki dotychczasowych uregulowań prawnych obowiązujących w danej dziedzinie;

2) określić cele, jakie zamierza się osiągnąć przez uchwalenie ustawy;

3) ustalić rozwiązania prawne alternatywne, które mogą skutecznie służyć osiągnięciu założonych celów;

4) sformułować prognozy podstawowych i ubocznych skutków zamierzonych rozwiązań prawnych alternatywnych, w tym wpływu tych rozwiązań na system prawa;

5) określić skutki finansowe poszczególnych rozwiązań prawnych alternatywnych oraz ustalić źródła ich pokrycia;

6) dokonać wyboru optymalnego w danych warunkach rozwiązania prawnego.

§ 2. Ustawa powinna wyczerpująco regulować daną dziedzinę spraw, nie pozostawiając poza zakresem swego unormowania istotnych fragmentów tej dziedziny.

§ 3.

1. Ustawa powinna być tak skonstruowana, aby od przyjętych w niej zasad regulacji nie trzeba było wprowadzać licznych wyjątków.

2. W ustawie nie zamieszcza się przepisów, które regulowałyby sprawy wykraczające poza wyznaczony przez nią zakres przedmiotowy (stosunki, które reguluje) oraz podmiotowy (krąg podmiotów, do których się odnosi).

3. Ustawa nie może zmieniać lub uchylać przepisów regulujących sprawy, które nie należą do jej zakresu przedmiotowego lub podmiotowego albo się z nimi nie wiążą.

§ 4.

1. Ustawa nie może powtarzać przepisów zamieszczonych w innych ustawach.

2. W ustawie nie powtarza się również postanowień umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską oraz dających się bezpośrednio stosować postanowień aktów normatywnych ustanowionych przez organizacje międzynarodowe lub organy międzynarodowe.

3. W ustawie można odsyłać do przepisów tej samej lub innej ustawy oraz do postanowień, o których mowa w ust. 2; nie odsyła się do przepisów innych aktów normatywnych.

4. W ustawie nie można zamieszczać przepisów nakazujących stosowanie innych aktów normatywnych, w tym umów i aktów, o których mowa w ust. 2.

§ 5. Przepisy ustawy redaguje się zwięźle i syntetycznie, unikając nadmiernej szczegółowości, a zarazem w sposób, w jaki opisuje się typowe sytuacje występujące w dziedzinie spraw regulowanych tą ustawą.

§ 6. Przepisy ustawy redaguje się tak, aby dokładnie i w sposób zrozumiały dla adresatów zawartych w nich norm wyrażały intencje prawodawcy.

§ 7. Zdania w ustawie redaguje się zgodnie z powszechnie przyjętymi regułami składni języka polskiego, unikając zdań wielokrotnie złożonych.

§ 8.

1. W ustawie należy posługiwać się poprawnymi wyrażeniami językowymi (określeniami) w ich podstawowym i powszechnie przyjętym znaczeniu.

2. W ustawie należy unikać posługiwania się:

- 1) określeniami specjalistycznymi, o ile ich użycie nie jest powodowane zapewnieniem należytej precyzji tekstu;
- 2) określeniami lub zapożyczeniami obcojęzycznymi, chyba że nie mają dokładnego odpowiednika w języku polskim;
- 3) nowo tworzonymi pojęciami lub strukturami językowymi, chyba że w dotychczasowym słownictwie polskim brak jest odpowiedniego określenia.

§ 9. W ustawie należy posługiwać się określeniami, które zostały użyte w ustawie podstawowej dla danej dziedziny spraw, w szczególności w ustawie określonej jako "kodeks" lub "prawo".

§ 10. Do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami.

§ 11. W ustawie nie zamieszcza się wypowiedzi, które nie służą wyrażaniu norm prawnych, a w szczególności apeli, postulatów, zaleceń, upomnień oraz uzasadnień formułowanych norm.

§ 12. Uzasadnienie projektu ustawy, oprócz spełnienia wymagań określonych w ustawach, w regulaminie Sejmu i w regulaminie pracy Rady Ministrów, powinno zawierać:

- 1) przedstawienie możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do uchwalenia projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu, ze wskazaniem, czy środki te zostały podjęte, a w przypadku ich podjęcia - przedstawienie osiągniętych wyników;
- 2) szczegółowe wyjaśnienie potrzeby wejścia w życie projektowanej ustawy albo jej poszczególnych przepisów w terminie krótszym niż 14 dni od dnia ogłoszenia, jeżeli projekt ustawy przewiduje takie postanowienia.

§ 13. Jednocześnie z projektem ustawy przygotowuje się projekty rozporządzeń o znaczeniu podstawowym dla jej funkcjonowania.

Rozdział 2

Budowa ustawy

§ 14.

1. Ustawa zawiera:

- 1) tytuł;
- 2) przepisy merytoryczne;

- 3) przepisy o wejściu ustawy w życie.
2. Ustawa zawiera także przepisy przejściowe lub dostosowujące oraz przepisy uchylające, jeżeli reguluje dziedzinę spraw uprzednio unormowaną przez inną ustawę.
3. Ustawa może zawierać przepisy wprowadzające zmiany w innych ustawach (przepisy zmieniające), przepisy epizodyczne oraz przepisy o utracie mocy obowiązującej ustawy.

§ 15. Poszczególne elementy ustawy zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) tytuł;
- 2) przepisy merytoryczne ogólne i szczegółowe;
- 3) przepisy zmieniające;
- 3a) przepisy epizodyczne;
- 4) przepisy przejściowe i dostosowujące;
- 5) przepisy uchylające, przepisy o utracie mocy obowiązującej ustawy oraz przepisy o wejściu ustawy w życie (przepisy końcowe).

Rozdział 3

Tytuł ustawy

§ 16. W tytule ustawy w oddzielnych wierszach zamieszcza się:

- 1) oznaczenie rodzaju aktu;
- 2) datę ustawy;
- 3) ogólne określenie przedmiotu ustawy.

§ 17. Datę ustawy poprzedza się zwrotem "z dnia", a następnie zamieszcza się wskazanie dnia zapisanego cyframi arabskimi, nazwę miesiąca określoną słownie oraz wskazanie roku zapisanego cyframi arabskimi ze znakiem "r.", jako skrótem wyrazu "rok".

§ 18.

1. Przedmiot ustawy określa się możliwie najzwięźle, jednakże w sposób adekwatnie informujący o jej treści.
2. Określając przedmiot ustawy, nie przytacza się tytułów innych ustaw, z wyjątkiem ustawy zmieniającej i ustawy wprowadzającej inną ustawę, w których podaje się odpowiednio tylko przedmiot ustawy zmienianej albo ustawy wprowadzanej.

§ 19. Określenie przedmiotu ustawy może być:

- 1) opisowe - rozpoczynające się od przyimka "o", pisanego małą literą;
- 2) rzeczowe - rozpoczynające się od wyrazów "Kodeks", "Prawo" albo "Ordynacja", pisanych wielką literą, w przypadku gdy ustawa wyczerpująco reguluje obszerną dziedzinę spraw, albo rozpoczynające się od wyrazów "Przepisy wprowadzające ...", w przypadku gdy ustawa jest ustawą wprowadzającą.

§ 19a.

1. W przypadku ustawy wdrażającej postanowienia aktu normatywnego ustanowionego przez instytucję Unii Europejskiej po określeniu przedmiotu ustawy zamieszcza się odnośnik do tytułu ustawy informujący o wdrażanym akcie normatywnym i zakresie wdrożenia, co wyraża się w szczególności zwrotem:

- 1) "niniejsza ustawa wdraża ... (tytuł aktu)" - w przypadku wdrożenia w ustawie aktu

normatywnego w całości;

2) "niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża ... (tytuł aktu)" - w przypadku wdrożenia w ustawie w całości tej części postanowień aktu normatywnego, które odnoszą się do zakresu regulacji tej ustawy.

2. W przypadku ustawy, której uchwalenie jest związane z wydaniem lub obowiązywaniem aktu normatywnego ustanowionego przez instytucję Unii Europejskiej, dającego się bezpośrednio stosować, po określeniu przedmiotu ustawy zamieszcza się odnośnik do tytułu ustawy informujący o akcie normatywnym, z którym ustawa jest związana, co wyraża się w szczególności zwrotem "niniejsza ustawa służy stosowaniu ... (tytuł aktu)".

§ 19b. W przypadku ustawy, w której zostały zamieszczone przepisy zmieniające lub przepisy uchylające inne ustawy, po określeniu przedmiotu ustawy zamieszcza się odnośnik do tytułu ustawy, w którym podaje się odrębnie tytuły ustaw zmienianych i tytuły ustaw uchylanych. Jeżeli zamieszcza się odnośnik, o którym mowa w § 19a, odnośnik podający tytuły zmienianych lub uchylanych ustaw oznacza się jako drugi.

Rozdział 4

Układ i postanowienia przepisów merytorycznych

§ 20.

1. W przepisach merytorycznych można wydzielić przepisy ogólne i przepisy szczegółowe.
2. Wydzielone przepisy ogólne oznacza się nazwą "Przepisy ogólne"; można je systematyzować w grupy tematyczne i oznaczać nazwami charakteryzującymi treść każdej z grup.

§ 21.

1. W przepisach ogólnych zamieszcza się:
1) określenie zakresu spraw regulowanych ustawą i podmiotów, których ona dotyczy, lub spraw i podmiotów wyłączonych spod jej regulacji;
2) objaśnienia użytych w ustawie określeń i skrótów.
2. W przepisach ogólnych zamieszcza się również inne, niż wskazane w ust. 1, postanowienia wspólne dla wszystkich albo dla większości przepisów merytorycznych zawartych w ustawie.

§ 22.

1. W przepisach ogólnych można zamieścić odesłanie do innej ustawy lub do postanowień, o których mowa w § 4 ust. 2, tylko wtedy, gdy uregulowania w nich zawarte uzupełniają lub odmiennie regulują sprawy normowane ustawą.
2. W odesłaniu, o którym mowa w ust. 1, jednoznacznie wskazuje się akt normatywny, do którego następuje odesłanie, oraz określa się zakres spraw, dla których następuje to odesłanie.

§ 23.

1. W przepisach szczegółowych nie reguluje się tych spraw, które zostały wyczerpująco unormowane w przepisach ogólnych.
2. Jeżeli określone elementy uściślające treść kilku przepisów szczegółowych powtarzają się

w tych przepisach, wydziela się je w jeden wspólny przepis i zamieszcza się w przepisach ogólnych albo w bezpośrednim sąsiedztwie tych przepisów szczegółowych, w których te elementy występują.

3. Jeżeli od któregoś z elementów przepisu szczegółowego przewiduje się wyjątki lub któryś z elementów tego przepisu wymaga uściślenia, przepis formułujący wyjątki lub uściślenia zamieszcza się bezpośrednio po danym przepisie szczegółowym.

§ 24.

1. Przepisy szczegółowe zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) przepisy prawa materialnego;
- 2) przepisy ustrojowe;
- 3) przepisy proceduralne;
- 4) przepisy o karach pieniężnych i przepisy karne.

1a. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, w szczególności jeżeli kara pieniężna jest związana z naruszeniem przepisów ustrojowych lub proceduralnych, przepisy o karach pieniężnych można zamieszczać bezpośrednio po przepisach, z którymi jest związane wprowadzenie tych kar.

2. Przepisy szczegółowe można systematyzować w grupy tematyczne i oznaczać je nazwami charakteryzującymi treść każdej z tych grup.

§ 25.

1. Przepis prawa materialnego powinien możliwie bezpośrednio i wyraźnie wskazywać kto, w jakich okolicznościach i jak powinien się zachować (przepis podstawowy).

2. Przepis podstawowy może wyjątkowo wskazywać tylko zachowanie nakazywane albo zakazywane jego adresatowi, jeżeli:

- 1) adresat lub okoliczności tego nakazu albo zakazu są wskazane w sposób niewątpliwy w innej ustawie;
- 2) celowe jest, aby określenie adresata lub okoliczności zamieścić w przepisach ogólnych tej samej ustawy;
- 3) powszechność zakresu adresatów lub okoliczności jest oczywista.

§ 26. W przepisach ustrojowych zamieszcza się w szczególności przepisy o zadaniach i kompetencjach organów lub instytucji, ich formie prawnej i organizacji, sposobie ich finansowania i obsadzania oraz jakim podmiotom one podlegają albo jakie podmioty sprawują nad nimi nadzór.

§ 27. W przepisach proceduralnych określa się w szczególności:

- 1) sposób postępowania przed organami lub instytucjami;
- 2) strony i innych uczestników postępowania oraz ich prawa i obowiązki w postępowaniu;
- 3) rodzaje rozstrzygnięć, które zapadają w postępowaniu, i tryb ich wzruszania;
- 4) zasady i tryb ponoszenia opłat i kosztów postępowania;
- 5) zasady i tryb wykonania rozstrzygnięć, które zapadają w postępowaniu.

§ 28. Przepisy karne zamieszcza się tylko w przypadku, gdy naruszenie przepisów ustawy nie kwalifikuje się jako naruszenie przepisów Kodeksu karnego, Kodeksu karnego

skarbowego lub Kodeksu wykroczeń, a czyn wymagający zagrożenia karą jest związany tylko z treścią tej ustawy.

§ 29.

1. Ustawa może zawierać załączniki; odesłania do załączników zamieszcza się w przepisach merytorycznych ustawy.
2. W załącznikach do ustawy zamieszcza się w szczególności wykazy, wykresy, wzory, tabele i opisy o charakterze specjalistycznym.

Rozdział 4a

Przepisy epizodyczne

§ 29a. W przepisach epizodycznych zamieszcza się regulacje, które wprowadzają odstępstwa od określonych przepisów, a których okres obowiązywania jest wyraźnie określony.

§ 29b.

1. W przepisach epizodycznych okres obowiązywania regulacji określa się w szczególności przez:
 - 1) wymienienie roku kalendarzowego albo lat kalendarzowych;
 - 2) oznaczenie początku i końca obowiązywania regulacji, wyrażone dniami oznaczonymi kalendarzowo;
 - 3) wskazanie liczby dni, tygodni, miesięcy albo lat, które upływają od dnia wejścia w życie ustawy albo jej poszczególnych przepisów.
2. W przepisach epizodycznych początku i końca obowiązywania regulacji nie uzależnia się od wystąpienia zdarzenia przyszłego, chyba że jest to konieczne ze względu na zakres regulacji ustawy albo jej poszczególnych przepisów, a termin wystąpienia zdarzenia przyszłego można ustalić w sposób niebudzący wątpliwości i zostanie on urzędowo podany do wiadomości publicznej.
3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, ustawa powinna określać formę urzędowego podania do wiadomości publicznej terminu wystąpienia zdarzenia przyszłego oraz organ właściwy do dokonania tej czynności.

§ 29c. Regulacje określone w § 29a mogą być także zamieszczone w odrębnej ustawie (ustawie epizodycznej). W takim przypadku regulacje te zamieszcza się jako przepisy merytoryczne.

Rozdział 5

Układ i postanowienia przepisów przejściowych i dostosowujących

§ 30.

1. W przepisach przejściowych reguluje się wpływ nowej albo znowelizowanej ustawy na stosunki powstałe pod działaniem ustawy albo ustaw dotychczasowych bez względu na to, czy do tych stosunków zamierza się stosować przepisy dotychczasowe, przepisy nowe czy przepisy regulujące ten wpływ w sposób odmienny od przepisów dotychczasowych i

przepisów nowych.

2. W przepisach przejściowych rozstrzyga się w szczególności:

- 1) sposób zakończenia postępowań będących w toku (wszczętych w czasie obowiązywania dotychczasowych przepisów i niezakończonych ostatecznie do dnia ich uchylenia albo zmiany), skuteczność czynności dokonanych w postępowaniu oraz organy lub instytucje właściwe do zakończenia postępowania i terminy przekazania im spraw;
- 2) czy i w jakim zakresie utrzymuje się czasowo w mocy instytucje prawne zniesione przez nowe przepisy;
- 3) czy zachowuje się uprawnienia i obowiązki oraz kompetencje powstałe w czasie obowiązywania uchylanych albo wcześniej uchylonych przepisów oraz czy skuteczne są czynności dokonane w czasie obowiązywania tych przepisów; sprawy te reguluje się tylko w przypadku, gdy nie chce się zachować powstałych uprawnień, obowiązków lub kompetencji albo chce się je zmienić albo też gdy chce się uznać dokonane czynności za bezskuteczne;
- 4) czy i w jakim zakresie stosuje się nowe przepisy do uprawnień, obowiązków, kompetencji oraz czynności, o których mowa w pkt 3;
- 5) czy i w jakim zakresie utrzymuje się czasowo w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie dotychczasowych przepisów upoważniających.

§ 31.

1. Jeżeli w stosunku do spraw, o których mowa w § 30 ust. 2 pkt 1-3, zamierza się czasowo stosować przepisy dotychczasowej ustawy, zaznacza się to wyraźnie, nadając przepisowi przejściowemu odpowiednio brzmienie: "W sprawach ... stosuje się art. ... ustawy ... (tytuł dotychczasowej ustawy)." albo "W sprawach ... stosuje się art. ... ustawy ... (tytuł znowelizowanej ustawy), w brzmieniu dotychczasowym."
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, z wyłączeniem postanowień dotyczących przepisów karnych, można wskazać również termin, do którego będą stosowane przepisy dotychczasowej ustawy, co wyraża się zwrotem: "nie dłużej niż ...".
3. Jeżeli w stosunku do spraw, o których mowa w § 30 ust. 2 pkt 1-4, zamierza się stosować przepisy nowej albo znowelizowanej ustawy, zaznacza się to wyraźnie, nadając przepisowi przejściowemu odpowiednio brzmienie: "W sprawach ... stosuje się art. ... (oznaczenie przepisu nowej ustawy)." albo "W sprawach ... stosuje się art. ... (tytuł znowelizowanej ustawy), w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą."

§ 32.

1. Jeżeli uchyla się ustawę, na podstawie której wydano akt wykonawczy, albo uchyla się przepis ustawy upoważniający do wydania aktu wykonawczego, przyjmuje się, że taki akt wykonawczy traci moc obowiązującą odpowiednio z dniem wejścia w życie ustawy uchylającej albo z dniem wejścia w życie przepisu uchylającego upoważnienie do wydania tego aktu.
2. Jeżeli zmienia się treść przepisu upoważniającego do wydania aktu wykonawczego w ten sposób, że zmienia się rodzaj aktu wykonawczego, zakres spraw przekazanych do uregulowania aktem wykonawczym lub wytyczne dotyczące treści tego aktu, przyjmuje się, że akt wykonawczy wydany na podstawie tego przepisu upoważniającego traci moc obowiązującą z dniem wejścia w życie przepisu zmieniającego treść przepisu

upoważniającego.

3. Jeżeli zmiana treści przepisu upoważniającego polega na tym, że zmienia się organ upoważniony do wydania aktu wykonawczego, przyjmuje się, że taki akt zachowuje moc obowiązującą; w takim przypadku organem upoważnionym do zmiany lub uchylecia aktu wykonawczego wydanego na podstawie zmienionego przepisu upoważniającego jest organ wskazany w zmienionym upoważnieniu.

§ 33.

1. Jeżeli akt wykonawczy wydany na podstawie uchylanego albo zmienianego przepisu upoważniającego nie jest niezgodny z nową albo znowelizowaną ustawą, można go wyjątkowo zachować czasowo w mocy do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie nowego albo zmienionego przepisu upoważniającego, nadając przepisowi przejściowemu brzmienie:

1) "Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. ... ustawy, o której mowa w art. ... (artykuł uchylający dotychczasową ustawę), zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. ... niniejszej ustawy, jednak nie dłużej niż ... (oznaczenie dnia albo okresu wyrażonego w miesiącach)." - w przypadku zachowywania czasowo w mocy aktu wykonawczego wydanego na podstawie uchylanego przepisu upoważniającego;

2) "Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. ... ustawy zmienianej w art. ... (artykuł wprowadzający zmiany w dotychczasowej ustawie), zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. ... ustawy zmienianej w art. ... (artykuł wprowadzający zmiany w dotychczasowej ustawie), w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż ... (oznaczenie dnia albo okresu wyrażonego w miesiącach)." - w przypadku zachowywania czasowo w mocy aktu wykonawczego wydanego na podstawie zmienianego przepisu upoważniającego.

2. Nie zachowuje się czasowo w mocy tylko niektórych przepisów aktu wykonawczego wydanego na podstawie uchylanego albo zmienianego przepisu upoważniającego.

3. Rozwiązanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się tylko w ustawie uchylającej albo ustawie zmieniającej ustawę, na podstawie której został wydany dotychczasowy akt wykonawczy. Rozwiązania tego nie stosuje się w kolejnych ustawach, które uchylają albo zmieniają ustawę uchylającą albo ustawę zmieniającą.

4. (uchylony).

§ 34. Nie nowelizuje się aktu wykonawczego zachowanego czasowo w mocy przez nową ustawę, chyba że ustawa ta wyraźnie przewiduje taką możliwość.

§ 35.

1. W przepisach dostosowujących reguluje się sprawy związane z dostosowaniem do nowej albo znowelizowanej ustawy jej adresatów, w tym organów lub instytucji, w szczególności:

1) utworzenie organów lub instytucji;

2) przekształcenie organów lub instytucji w inne organy lub instytucje tworzone przez ustawę;

3) zniesienie organów lub likwidację instytucji;

4) sposób powołania po raz pierwszy organów lub instytucji tworzonych ustawą;

- 5) sposób przekształcenia organów lub instytucji utworzonych na podstawie dotychczasowej ustawy w organy lub instytucje tworzone przez ustawę;
 - 6) sposób zniesienia organów lub likwidacji instytucji przez ustawę, zasady zagospodarowania ich mienia oraz uprawnienia i obowiązki ich dotychczasowych pracowników.
2. W przepisach dostosowujących można wyjątkowo wyznaczyć termin dostosowania organów lub instytucji do nowej albo znowelizowanej ustawy.
- § 36.** Rozwiązania przewidziane w przepisach przejściowych i dostosowujących powinny być ukształtowane w sposób nieuciążliwy dla ich adresatów i pozostawiać im możliwość przystosowania się do przepisów nowej albo znowelizowanej ustawy.
- § 37.** W przepisach przejściowych i dostosowujących nie zamieszcza się przepisów regulujących sprawy inne, niż określone w niniejszym rozdziale.

Rozdział 6

Układ i postanowienia przepisów końcowych

§ 38.

1. Przepisy końcowe zamieszcza się w następującej kolejności:
 - 1) przepisy uchylające;
 - 2) w razie potrzeby - przepisy o utracie mocy obowiązującej ustawy;
 - 3) przepisy o wejściu ustawy w życie.
2. W przepisach końcowych nie zamieszcza się przepisów innych, niż wymienione w ust. 1.

§ 39.

1. W przepisie uchylającym wyczerpująco wymienia się ustawy, które ustawa uchyla; nie poprzestaje się na domyślnym uchyleniu poprzedniej ustawy przez odmienne uregulowanie danej sprawy w nowej ustawie.
2. Jeżeli ustawa w sposób całkowity i wyłączny reguluje daną dziedzinę spraw, a wyczerpujące wymienienie przepisów ustaw dotychczas obowiązujących w danej dziedzinie napotyka znaczne trudności, można wyjątkowo w przepisie uchylającym posłużyć się zwrotem: "Tracą moc wszelkie dotychczasowe przepisy dotyczące spraw uregulowanych w ustawie; w szczególności tracą moc ...".
3. W przypadku innym, niż wskazany w ust. 2, przepisowi uchylającemu nie nadaje się ogólnej treści, a w szczególności nie używa się zwrotu: "Tracą moc dotychczasowe przepisy sprzeczne z niniejszą ustawą".

§ 40.

1. Przepisowi uchylającemu ustawę nadaje się brzmienie: "Traci moc ustawa ... (tytuł ustawy)".
2. Jeżeli uchyla się kilka ustaw, uchylane ustawy wymienia się w jednej jednostce redakcyjnej ustawy uchylającej, zamieszczając je w punktach, w kolejności, w jakiej uchylane ustawy zostały uchwalone.

§ 41.

1. Ustawę regulującą dotychczas daną dziedzinę spraw uchyla się w całości, bez pozostawiania w mocy poszczególnych jej jednostek systematyzacyjnych, zwłaszcza pojedynczych przepisów.
2. Jeżeli w wyniku uchylecia jednostek systematyzacyjnych ustawy lub jej przepisów wyjątkowo zachowuje się moc obowiązującą tylko niektórych przepisów ustawy, w ustawie zamieszcza się przepis zmieniający, w którym wyczerpująco wymienia się uchylane jednostki systematyzacyjne ustawy lub jej przepisy, wyrażając to zwrotem: "W ustawie ... (tytuł ustawy) uchyla się ...".

3. (uchylony).

§ 42. (uchylony).

§ 43. W ustawie zamieszcza się przepis określający termin jej wejścia w życie, chyba że termin ten określają odrębne przepisy ustawy wprowadzającej.

§ 44.

1. Ustawa powinna wchodzić w życie w całości w jednym terminie.
2. Odstępstwo od zasady, o której mowa w ust. 1, może nastąpić wyjątkowo w przypadku, gdy zróżnicowanie terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy jest niezbędne do zrealizowania celu ustawy oraz nie narusza jej spójności.
3. Jeżeli zróżnicowanie terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy mogłoby naruszać jej spójność lub zmniejszać jej komunikatywność, a dana instytucja prawna ma mieć zastosowanie do zdarzeń lub stanów rzeczy zaistniałych lub powstałych od określonego dnia, wyraża się to w odrębnym przepisie jednoznacznie określającym tę instytucję oraz te zdarzenia lub stany rzeczy.

§ 45.

1. Przepisowi o wejściu w życie ustawy można nadać brzmienie:
 - 1) "Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia";
 - 2) "Ustawa wchodzi w życie po upływie ... (dni, tygodni, miesięcy, lat) od dnia ogłoszenia";
 - 2a) "Ustawa wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia";
 - 3) "Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia" albo "Ustawa wchodzi w życie ... dnia ... miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia";
 - 3a) "Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie ... (dni, tygodni, miesięcy, lat) od dnia ogłoszenia";
 - 4) "Ustawa wchodzi w życie z dniem ... (dzień oznaczony kalendarzowo)";
 - 5) "Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia";
 - 6) "Ustawa wchodzi w życie ..., z wyjątkiem art. ..., który wchodzi w życie ...";
 - 7) "Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie z dnia ... - ... (tytuł ustawy wprowadzającej) (Dz. U. ...)".
2. Liczbę dni, tygodni, miesięcy lub lat, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2 i 3a, zapisuje się cyframi arabskimi albo słownie. Określenie dnia i miesiąca, o których mowa w ust. 1 pkt 3, zapisuje się słownie.

§ 46.

1. Wejścia w życie ustawy albo jej poszczególnych przepisów nie uzależnia się od wystąpienia zdarzenia przyszłego, chyba że jest to konieczne ze względu na zakres regulacji ustawy albo jej poszczególnych przepisów, a termin wystąpienia zdarzenia przyszłego można ustalić w sposób niebudzący wątpliwości i zostanie on urzędowo podany do wiadomości publicznej.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, ustawa powinna określać formę urzędowego podania do wiadomości publicznej terminu wystąpienia zdarzenia przyszłego oraz organ właściwy do dokonania tej czynności.

§ 47.

1. W przypadku ustaw szczególnie obszernych lub zasadniczo zmieniających dotychczasowe ustawy, przepisy o wejściu w życie ustawy "głównej" oraz przepisy zmieniające, uchylające, epizodyczne, przejściowe i dostosowujące można zamieścić w oddzielnej ustawie (ustawie wprowadzającej).
2. Ustawa wprowadzająca może odnosić się tylko do jednej ustawy "głównej". Wyjątkowo, jeżeli ustawy "główne" regulują sprawy ściśle ze sobą związane, można jedną ustawę wprowadzającą odnieść do kilku ustaw "głównych".
3. Rozwiązania, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do ustaw zmieniających.

§ 48. Przepisy ustawy wprowadzającej zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) przepisy o wejściu w życie ustawy "głównej";
- 2) przepisy zmieniające;
- 3) przepisy uchylające;
- 4) przepisy epizodyczne, przejściowe i dostosowujące;
- 5) przepisy o wejściu w życie ustawy wprowadzającej.

§ 49.

1. Wyznaczany przez ustawę wprowadzającą termin wejścia w życie ustawy "głównej" ustala się na ten sam dzień co dzień wejścia w życie ustawy wprowadzającej.
2. Jeżeli poszczególne przepisy ustawy "głównej" mają wejść w życie w innym terminie niż ustawa "główna", termin wejścia w życie przepisów ustawy wprowadzającej, których zakres regulacji jest nierozzerwalnie związany z tymi przepisami ustawy "głównej", ustala się na ten sam dzień, co dzień wejścia w życie tych przepisów.

§ 50. W przypadku uchylania ustawy "głównej", w ustawie uchylającej nie zamieszcza się przepisu uchylającego ustawę wprowadzającą ustawę "główną"; przepis uchylający ustawę wprowadzającą zamieszcza się tylko w przypadku, gdy ustawa ta zawiera przepisy inne niż wymienione w § 48.

§ 51.

1. Przepisowi o wejściu ustawy w życie, który nadaje moc wsteczną ustawie albo jej poszczególnym przepisom, można nadać brzmienie: "Ustawa wchodzi w życie ..., z mocą od dnia ..." albo "Ustawa wchodzi w życie ..., z tym że art. ... z mocą od dnia ...", albo "Ustawa wchodzi w życie ..., z wyjątkiem art. ..., który wchodzi w życie z dniem ..., z mocą od dnia ...".

2. Przepisy ustawy inne niż te, którym przepisy końcowe nadały wsteczną moc obowiązującą, a posiadające moc wsteczną wynikającą z ich treści i odnoszące się do zdarzeń lub stanów rzeczy, które powstały przed dniem wejścia w życie ustawy, redaguje się w sposób jednoznacznie wskazujący te zdarzenia lub stany rzeczy.

§ 52.

1. Przepis określający termin utraty mocy obowiązującej ustawy albo jej poszczególnych przepisów zamieszcza się tylko w przypadku, gdy ustawa albo jej poszczególne przepisy mają obowiązywać w ograniczonym czasie; utratę mocy obowiązującej ustawy albo jej poszczególnych przepisów można uzależnić od wystąpienia zdarzenia przyszłego tylko w przypadku, gdy termin jego wystąpienia można ustalić w sposób niebudzący wątpliwości i zostanie on urzędowo podany do wiadomości publicznej.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, ustawa powinna określać formę urzędowego podania do wiadomości publicznej terminu wystąpienia zdarzenia przyszłego oraz organ właściwy do dokonania tej czynności.

3. Przepisowi, o którym mowa w ust. 1, można nadać brzmienie: "Ustawa obowiązuje do dnia ..." albo "Przepisy art. ... tracą moc ...".

§ 53. Jeżeli przepisy epizodyczne, przejściowe, dostosowujące i końcowe ustawy, w której artykuły pogrupowano w jednostki systematyzacyjne, nie są liczne, można je zamieścić w jednej jednostce systematyzacyjnej pod wspólnym tytułem, wymieniając rodzaje zamieszczonych w niej przepisów.

Rozdział 7

Oznaczanie przepisów ustawy i ich systematyzacja

§ 54. Podstawową jednostką redakcyjną ustawy jest artykuł.

§ 55.

1. Każdą samodzielną myśl ujmuje się w odrębny artykuł.

2. Artykuł powinien być w miarę możliwości jednozdaniowy.

3. Jeżeli samodzielną myśl wyraża zespół zdań, dokonuje się podziału artykułu na ustępy. W ustawie określonej jako "kodeks" ustępy oznaczają się paragrafami (§).

4. Podział artykułu na ustępy wprowadza się także w przypadku, gdy między zdaniami wyrażającymi samodzielne myśli występują powiązania treściowe, ale treść żadnego z nich nie jest na tyle istotna, aby wydzielić ją w odrębny artykuł.

§ 56.

1. W obrębie artykułu (ustępu) zawierającego wyliczenie wyróżnia się dwie części: wprowadzenie do wyliczenia oraz punkty. Wyliczenie może kończyć się częścią wspólną, odnoszącą się do wszystkich punktów. Po części wspólnej nie dodaje się kolejnej samodzielnej myśli; w razie potrzeby formułuje się ją w kolejnym ustępie.

2. W obrębie punktów można dokonać dalszego wyliczenia, wprowadzając litery.

3. W obrębie liter można dokonać kolejnego wyliczenia, wprowadzając tirydy.

4. W obrębie tirydy można dokonać kolejnego wyliczenia, wprowadzając podwójne tirydy.

§ 57.

1. Artykuł oznacza się skrótem "art." i cyframi arabskimi z kropką, z zachowaniem ciągłości numeracji artykułów w obrębie całej ustawy, a przy powoływaniu - skrótem "art." bez względu na liczbę i przypadek oraz cyframi arabskimi bez kropki; w ustawie wprowadzającej ustawę określaną jako "kodeks" numer artykułu można oznaczyć cyframi rzymskimi.
2. Ustęp oznacza się cyframi arabskimi z kropką bez nawiasu, z zachowaniem ciągłości numeracji w obrębie danego artykułu, a przy powoływaniu - skrótem "ust." bez względu na liczbę i przypadek oraz cyframi arabskimi bez kropki.
3. Punkt oznacza się cyframi arabskimi z nawiasem z prawej strony, z zachowaniem ciągłości numeracji w obrębie danego artykułu albo ustępu, a przy powoływaniu - skrótem "pkt" bez względu na liczbę i przypadek oraz cyframi arabskimi bez nawiasu. Każdy punkt kończy się średnikiem, a ostatni kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich punktów. W takim przypadku kropkę stawia się po części wspólnej, a każdy punkt, z wyjątkiem ostatniego, kończy się przecinkiem.
4. Wyliczenie w obrębie punktów (tzw. litery) oznacza się małymi literami alfabetu łacińskiego, z wyłączeniem liter właściwych tylko językowi polskiemu (ą, ć, ę, ł, ń, ó, ś, ż, ź), z nawiasem z prawej strony, z zachowaniem ciągłości alfabetycznej w obrębie punktu, a przy powoływaniu - skrótem "lit." bez względu na liczbę i przypadek oraz literą alfabetu łacińskiego bez nawiasu. Każdą literę kończy się przecinkiem, a ostatnią średnikiem albo kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich liter. W takim przypadku średnik albo kropkę stawia się po części wspólnej.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, gdy zabraknie liter, stosuje się oznaczenie najpierw dwuliterowe, a następnie wieloliterowe, dopisując do ostatniej litery alfabetu łacińskiego najpierw pierwszą, a następnie kolejne litery tego alfabetu [a), b) ... z), za), zb) ... zz), zza), zzb) ...].
6. Każde tیره kończy się przecinkiem, a ostatnie przecinkiem, średnikiem albo kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich tیره. W takim przypadku przecinek, średnik albo kropkę stawia się po części wspólnej. Przy powoływaniu tیره oznacza się wyrazem "tیره" i wyrażonym słownie numerem porządkowym tego tیره.
7. Każde podwójne tیره kończy się przecinkiem, a ostatnie przecinkiem, średnikiem albo kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich podwójnych tیره. W takim przypadku, przecinek, średnik albo kropkę stawia się po części wspólnej. Przy powoływaniu podwójnego tیره oznacza się je wyrazami "podwójne tیره" i wyrażonym słownie numerem porządkowym tego podwójnego tیره.

§ 58.

1. Każdą jednostkę redakcyjną zapisuje się od nowego wiersza i poprzedza jej oznaczeniem umieszczonym w tym samym wierszu.
2. Artykuły i ustępy rozpoczyna się od akapitu.
3. Punkty, litery, tیره i podwójne tیره rozpoczyna się na wysokości początku wprowadzenia do wyliczenia.

§ 59.

1. Przepisy artykułu podzielonego na ustępy, punkty, litery, tیره i podwójne tیره powołuje się w następującej kolejności: "art. ... ust. ... pkt ... lit. ... tیره ... podwójne tیره ...", bez

przecinków po kolejnych jednostkach redakcyjnych.

2. W przypadku gdy jednostka redakcyjna składa się z kilku zdań, a zamierza się powołać tylko jedno z nich, wyraża się to zwrotem: "art. ... ust. ... zdanie (numer porządkowy zdania)".

§ 60.

1. W celu systematyzacji przepisów ustawy artykuły można grupować w jednostki systematyzacyjne.

2. Artykuły grupuje się w rozdziały, rozdziały grupuje się w działy, a działy łączy się w tytuły. W ustawie można wprowadzić dodatkowo oddziały jako jednostki systematyzacyjne niższego stopnia niż rozdział.

3. W ustawie określonej jako "kodeks" tytuły można grupować w księgi, a księgi łączyć w części.

§ 61. Jednostki systematyzacyjne wyższego stopnia stosuje się tylko w przypadku, gdy co najmniej w stosunku do jednej z nich zastosowano uprzednio odpowiednie jednostki systematyzacyjne niższego stopnia.

§ 62.

1. Rozdziały (oddziały) numeruje się cyframi arabskimi, a jednostki systematyzacyjne wyższego stopnia - cyframi rzymskimi.

2. Nazwa jednostki systematyzacyjnej składa się z:

- 1) jej oznaczenia, które stanowi wyraz "część", "księga", "tytuł", "dział", "rozdział", "oddział" z odpowiednią liczbą porządkową;
- 2) jej tytułu, który stanowi zwięzłe określenie treści lub zakresu regulowanych spraw, rozpoczęte wielką literą, zapisane od nowego wiersza.

Rozdział 8

Przepisy upoważniające

§ 63. W przepisach upoważniających do wydania rozporządzenia wskazuje się:

- 1) organ właściwy do wydania rozporządzenia;
- 2) rodzaj aktu;
- 3) zakres spraw przekazywanych do uregulowania w rozporządzeniu;
- 4) wytyczne dotyczące treści rozporządzenia.

§ 64.

1. Organ właściwy do wydania rozporządzenia określa się pełną nazwą tego organu, zgodną z aktem o jego utworzeniu.

2. Jeżeli rozporządzenie ma wydać minister kierujący działem administracji rządowej, wskazuje się go nazwą działu administracji rządowej, którym kieruje, z wyjątkiem Ministra Obrony Narodowej i Ministra Sprawiedliwości, których wskazuje się ich nazwami własnymi.

§ 65. Zakres spraw przekazywanych do uregulowania w rozporządzeniu określa się w sposób precyzyjny. Określenie tych spraw nie może być ogólne, w szczególności przez posłużenie się zwrotem: "... określi szczegółowe zasady ...".

§ 66.

1. Wytyczne dotyczące treści rozporządzenia są wskazówkami wyznaczającymi treść rozporządzenia lub sposób ukształtowania jego treści. W wytycznych można wskazać w szczególności:

- 1) rozstrzygnięcia, których nie wolno przewidzieć w rozporządzeniu;
- 2) granice, w jakich muszą zmieścić się rozstrzygnięcia rozporządzenia;
- 3) wymagania, jakim mają odpowiadać rozwiązania przyjęte w rozporządzeniu;
- 4) cele, jakie mają zostać osiągnięte przez rozporządzenie;
- 5) okoliczności, jakie należy uwzględnić, tworząc rozporządzenie.

2. Stopień szczegółowości wytycznych powinien być dostosowany do rodzaju spraw przekazywanych do uregulowania w rozporządzeniu; wytyczne powinny być bardziej szczegółowe, gdy przekazywane sprawy dotyczą sytuacji prawnej obywateli.

§ 67.

1. Przepis upoważniający formułuje się w jednym artykule tak, aby można było powołać go jako podstawę prawną wydania rozporządzenia.
2. Artykuł, o którym mowa w ust. 1, można dzielić na jednostki redakcyjne niższego stopnia, w szczególności wytyczne mogą być wyrażone w oddzielnych ustępach tego artykułu albo jako jego drugie zdanie.

§ 68.

1. Upoważnieniu do wydania rozporządzenia można nadać charakter obligatoryjny albo fakultatywny.
2. Jeżeli do funkcjonowania ustawy jest niezbędne wydanie rozporządzenia, upoważnieniu nadaje się charakter obligatoryjny. Jeżeli rozstrzygnięcie co do tego, czy i kiedy wydać rozporządzenie, pozostawia się organowi upoważnianemu, upoważnieniu nadaje się charakter fakultatywny.
3. Przepisowi upoważniającemu do wydania rozporządzenia nadaje się brzmienie:
 - 1) jeżeli przepis ma upoważniać do wydania rozporządzenia, a zarazem wyznaczać upoważnianemu organowi obowiązek jego wydania: "... (nazwa organu) określi, w drodze rozporządzenia, ..." (upoważnienie obligatoryjne);
 - 2) jeżeli przepis ma upoważniać do wydania rozporządzenia, a zarazem zapewniać swobodę korzystania z tego upoważnienia: "... (nazwa organu) może określić, w drodze rozporządzenia, ..." (upoważnienie fakultatywne).

§ 69. Wydanie rozporządzenia można uzależnić od zaistnienia określonego warunku, wskazując ten warunek w przepisie upoważniającym zwrotem: "W razie wystąpienia ... (określenie warunku), ... (nazwa organu) określi, w drodze rozporządzenia, ..." albo "Jeżeli nastąpi ... (określenie warunku), ... (nazwa organu) może określić, w drodze rozporządzenia, ...".

§ 70. Nie przekazuje się do uregulowania w rozporządzeniu spraw niewyjaśnionych lub nasuwających trudności przy opracowywaniu ustawy.

§ 71. W przepisie upoważniającym nie zamieszcza się upoważnienia do wydania rozporządzenia w stosunku do kilku ustaw.

§ 72. W przepisie upoważniającym do wydania uchwały albo zarządzenia wskazuje się:

- 1) podmiot właściwy do wydania aktu normatywnego;
- 2) rodzaj aktu normatywnego;
- 3) ogólnie zakres spraw, które w akcie normatywnym muszą albo mogą zostać uregulowane.

§ 73.

1. W przepisie upoważniającym do współuczestniczenia w wydaniu rozporządzenia, uchwały albo zarządzenia wskazuje się:

- 1) podmiot upoważniany do współuczestniczenia;
- 2) formę współuczestniczenia.

2. Upoważnienie do współuczestniczenia w wydaniu aktu normatywnego nie zwalnia z obowiązku uzgodnienia projektu tego aktu lub zasięgnięcia o nim opinii na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

3. Podmiot upoważniany do współuczestniczenia w wydaniu aktu normatywnego wskazuje się:

- 1) nazwą własną;
- 2) w sposób wskazany w § 64 ust. 2 - w przypadku ministrów kierujących działami administracji rządowej.

§ 74.

1. Przepisowi upoważniającemu do współuczestniczenia w wydaniu rozporządzenia, uchwały albo zarządzenia nadaje się brzmienie:

- 1) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na wspólnym wydaniu aktu normatywnego przez upoważnione podmioty: "Minister (inny podmiot) ... oraz minister (inny podmiot) ... określą (mogą określić) ...";
- 2) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na osiągnięciu porozumienia w sprawie treści aktu normatywnego, a następstwem braku porozumienia ma być to, że akt nie dochodzi do skutku: "Minister (inny podmiot) ... w porozumieniu z ministrem (innym podmiotem) ... określi (może określić) ...";
- 3) jeżeli współuczestniczenie ma polegać jedynie na samym wyrażeniu opinii o projekcie aktu normatywnego, a następstwem niezasięgnięcia opinii ma być to, że akt nie dochodzi do skutku: "Minister (inny podmiot) ..., po zasięgnięciu opinii (nazwa podmiotu) ..., określi (może określić) ...";
- 4) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na zainicjowaniu aktu normatywnego przez inny podmiot, a następstwem braku inicjatywy jest niemożność wydania aktu przez podmiot upoważniony do jego wydania: "Minister (inny podmiot) ..., na wniosek ministra (innego podmiotu) ..., określi (może określić) ...".

2. W przepisie upoważniającym do wydania rozporządzenia rozwiązania, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2 i 4, stosuje się wówczas, gdy współuczestniczącym w wydaniu rozporządzenia jest wyłącznie organ uprawniony do wydawania rozporządzeń.

Rozdział 9

Przepisy karne oraz przepisy o karach pieniężnych

§ 75.

1. W przepisie karnym znamiona czynu zabronionego określa się w sposób wyczerpujący, bez odsyłania do nakazów lub zakazów zawartych w pozostałych przepisach tej samej ustawy, w przepisach innych ustaw, w tym ustaw określanych jako "kodeks", w postanowieniach umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie lub w dających się bezpośrednio stosować postanowieniach aktów normatywnych ustanowionych przez organizacje międzynarodowe lub organy międzynarodowe.

2. Odesłanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się tylko w przypadku, gdy bezprawność czynu polega na naruszeniu nakazów lub zakazów wyraźnie sformułowanych w innych przepisach tej samej ustawy lub w postanowieniach umów lub aktów, o których mowa w ust.

1. W takim przypadku w przepisie karnym, stosując odesłanie, używa się zwrotu: "Kto wbrew przepisom art. ... (postanowieniom art. ...)".

3. Odesłanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się także w przypadku, gdy przepis karny przewiduje inną niż sprawstwo formę popełnienia czynu zabronionego albo przewiduje okoliczności wyłączające, łagodzące lub zaostrzające odpowiedzialność karną, co wyraża się zwrotem: "Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. ..." albo "Nie popełnia przestępstwa określonego w art. ..., kto ..." albo "Nie podlega karze za przestępstwo określone w art. ..., kto ...".

§ 76. W przepisie karnym, przy opisywaniu znamion czynu zabronionego, nie używa się określeń "bezprawnie", "świadomie" i im podobnych.

§ 77.

1. W przepisie karnym opisującym znamiona przestępstwa nie określa się, że może być ono popełnione tylko umyślnie. Jeżeli występki może być popełniony również nieumyślnie, zapisuje się to jako odrębną jednostkę redakcyjną w brzmieniu: "Jeżeli sprawca działa nieumyślnie ..." albo "Kto, chociażby nieumyślnie ...".

2. W przepisie karnym opisującym znamiona wykroczenia nie określa się, że może być ono popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie. Jeżeli wykroczenie może być popełnione tylko umyślnie, zapisuje się to jako odrębną jednostkę redakcyjną w brzmieniu: "Jeżeli sprawca czynu określonego w art. ... działa umyślnie ..." albo "Kto umyślnie ...".

§ 78.

1. W przepisie karnym sankcję karną grożącą za popełnienie czynu zabronionego określa się bez odsyłania do innych przepisów karnych.

2. Odesłanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się tylko w przepisach bezpośrednio po sobie następujących, przy użyciu w drugim przepisie zwrotu: "Tej samej karze podlega, kto ...".

§ 79.

1. Przepisowi wyznaczającemu sankcję karną, dopuszczającemu alternatywnie kilka rodzajów kar, nadaje się brzmienie:

1) "... podlega karze ... albo karze ..." (jeśli dopuszcza się tylko jedną z wymienionych kar);

2) "... podlega karze ... albo karze ... albo obu tym karom łącznie" (jeśli dopuszcza się nawet obie z wymienionych kar).

2. Przepisowi wyznaczającemu sankcję karną, dopuszczającemu kumulatywnie kilka

rodzajów kar, nadaje się brzmienie:

- 1) "... podlega karze ... i karze ..." (jeśli kumulatywność jest obligatoryjna);
 - 2) "... podlega karze ..., obok kary ... można wymierzyć karę ..." (jeśli kumulatywność jest fakultatywna).
3. W przepisie karnym określa się środki karne, które mają być orzeczone w razie popełnienia czynu zabronionego:
- 1) jeżeli czyn ten jest przestępstwem - tylko w przypadku, gdy obligatoryjne albo fakultatywne orzeczenie danego środka karnego nie wynika z przepisów części ogólnej Kodeksu karnego albo gdy zamiarem prawodawcy jest wyłączenie jego stosowania i odmienne uregulowanie określonego przypadku;
 - 2) jeżeli czyn ten jest wykroczeniem - zawsze w przypadku, gdy zamiarem prawodawcy jest, by określony środek karny był orzekany, przy czym w przepisie karnym należy wskazać, czy orzeczenie to jest obligatoryjne, czy fakultatywne; w przypadku obowiązku naprawienia szkody określa się nadto sposób jej naprawienia.
4. W przepisie karnym nie używa się zwrotów: "o ile dany czyn nie podlega karze w myśl innych przepisów" albo "o ile dany czyn nie stanowi innego przestępstwa zagrożonego surowszą karą" i im podobnych.

§ 80.

1. W przepisie karnym określa się okoliczności wyłączające, łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną tylko wtedy, gdy od ich zaistnienia uzależnia się to, że dana osoba odpowiednio nie ponosi odpowiedzialności karnej, ponosi odpowiedzialność łagodniejszą albo odpowiedzialność surowszą.
2. Okoliczności łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną można wyjątkowo wskazać, posługując się określeniami ocennymi, takimi jak "przypadek mniejszej wagi", "waga czynu" lub im podobnymi.

§ 81. Jeżeli na podstawie sankcji karnej określonej w przepisie karnym nie da się ustalić, czy dany czyn zabroniony jest przestępstwem czy wykroczeniem, na końcu przepisów karnych zamieszcza się przepis określający tryb orzekania w sprawach o ten czyn i nadaje mu się brzmienie: "Orzekanie w sprawach o czyny, o których mowa w art. ..., następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania ...".

§ 81a.

1. W przepisach o karach pieniężnych określa się w sposób wyczerpujący okoliczności powstania odpowiedzialności, podmiot uprawniony do nałożenia kary pieniężnej oraz wysokość tej kary.
2. Przepis o karze pieniężnej formułuje się w sposób pozwalający na jednoznaczne ustalenie wysokości kary albo określenie granic, w których ustala się jej wysokość. W przypadku gdy przepis o karze pieniężnej wyznacza granice wysokości tej kary, określa się także przesłanki, którymi powinien kierować się podmiot uprawniony do nałożenia kary pieniężnej, ustalając jej wysokość.
3. Do przepisów o karach pieniężnych stosuje się odpowiednio § 75, § 76, § 78, § 79 ust. 4 oraz § 80.

Dział II

Zmiana (nowelizacja) ustawy

§ 82. Zmiana (nowelizacja) ustawy polega na uchyleniu niektórych jej przepisów, zastąpieniu niektórych jej przepisów przepisami o innej treści lub brzmieniu lub na dodaniu do niej nowych przepisów.

§ 83. Przepisy ustawy zmienia się:

- 1) odrębną ustawą zmieniającą;
- 2) przepisem zmieniającym zamieszczonym w innej ustawie.

§ 84. Jeżeli zmiany wprowadzane w ustawie miałyby być liczne albo miałyby naruszać konstrukcję lub spójność ustawy albo gdy ustawa była już poprzednio wielokrotnie nowelizowana, opracowuje się projekt nowej ustawy.

§ 85.

1. Przepisy ustawy zmienia się przepisem wyraźnie wskazującym dokonywane zmiany.
2. Pierwszemu artykułowi ustawy zmieniającej albo przepisowi zmieniającemu zamieszczanemu w innej ustawie nadaje się brzmienie: "W ustawie (tytuł ustawy) wprowadza się następujące zmiany:".
3. Jeżeli uchyla się albo dodaje tylko jeden przepis ustawy, przepisowi zmieniającemu nadaje się odpowiednio brzmienie: "W ustawie ... (tytuł ustawy) uchyla się art. ..." albo "W ustawie ... (tytuł ustawy) po art. ... dodaje się art. ... w brzmieniu: ...".
4. Jeżeli zmienia się treść lub brzmienie tylko jednego przepisu ustawy, przepisowi zmieniającemu nadaje się brzmienie: "W ustawie ... (tytuł ustawy) art. ... otrzymuje brzmienie: ..." albo "W ustawie ... (tytuł ustawy) w art. ... otrzymuje brzmienie: ...".
5. Jeżeli zmienia się treść lub brzmienie więcej niż jednego przepisu w artykule ustawy, przepisowi zmieniającemu nadaje się brzmienie: "W ustawie... (tytuł ustawy) w art.....".

§ 86. Zmiana ustawy nie może polegać na tym, że dawny przepis zastępuje się nowym, nie wskazując jednocześnie dokonywania tej zmiany (nowelizacja dorozumiana).

§ 87.

1. Zmieniany przepis ustawy przytacza się w pełnym nowym brzmieniu.
2. Jeżeli artykuły ustawy są podzielone na jednostki redakcyjne niższego stopnia, a zmianę wprowadza się tylko w którejś z tych jednostek, można poprzestać na przytoczeniu pełnego nowego brzmienia tylko tej zmienianej jednostki redakcyjnej.
3. Jeżeli zmiana przepisu ustawy polega na zastąpieniu w nim, dodaniu lub skreśleniu niektórych wyrazów lub znaków interpunkcyjnych, a sprzyja to wyrażeniu intencji prawodawcy w sposób zrozumiały dla adresatów, można nie przytaczać jego pełnego nowego brzmienia. W takim przypadku w przepisie zmieniającym wskazuje się jednoznacznie dokonywaną zmianę, stosując w szczególności zwrot: "wyrazy ..." (nazwa znaku interpunkcyjnego) zastępuje się wyrazami "..." (nazwa znaku interpunkcyjnego)", "po wyrazach ..." (nazwa znaku interpunkcyjnego) dodaje się wyrazy "..." (nazwa znaku interpunkcyjnego)" albo "skreśla się wyrazy "..." (nazwa znaku interpunkcyjnego)".

§ 88.

1. Jeżeli dane określenie, występujące w wielu przepisach zmienianej ustawy, w każdym z nich skreśla się albo zastępuje się nowym określeniem, zmiany tej dokonuje się przepisem zmieniającym w brzmieniu: "skreśla się użyte w art...., w różnej liczbie i różnym przypadku, wyrazy "..."" albo "użyte w art...., w różnej liczbie i różnym przypadku, wyrazy "...". zastępuje się użytymi w odpowiedniej liczbie i odpowiednim przypadku wyrazami "..."".
2. Przepis zmieniający, o którym mowa w ust. 1, zamieszcza się w ustawie zmieniającej według kolejności dokonywanych zmian w ustawie zmienianej, biorąc pod uwagę umiejscowienie w ustawie zmienianej pierwszego z przepisów, w którym dane określenie skreśla się albo zastępuje się nowym określeniem.

§ 89.

1. Jeżeli do tekstu ustawy dodaje się nowe artykuły, zachowuje się dotychczasową numerację, dodając do numeru nowego artykułu małą literę alfabetu łacińskiego, z wyłączeniem liter właściwych tylko językowi polskiemu, z zachowaniem ciągłości alfabetycznej, co wyraża się zwrotem: "po art. X dodaje się art. Xa w brzmieniu ...".
 2. Zasadę wyrażoną w ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy w obrębie artykułu dodaje się nowy ustęp, w obrębie ustępu nowy punkt albo w obrębie punktu nową literę, co wyraża się zwrotem: "w art. ... po ust. X (pkt X, lit. X) dodaje się ust. Xa (pkt Xa, lit. Xa) w brzmieniu: ..."; jednakże gdy kolejną jednostkę redakcyjną niższego stopnia dodaje się na końcu artykułu, ustępu, punktu albo litery, oznacza się ją odpowiednio kolejnymi cyframi arabskimi lub literami alfabetu łacińskiego, co wyraża się zwrotem: "w art. ... w ust. ... dodaje się pkt ... (lit. ...) w brzmieniu: ...", przy czym przed oznaczeniem każdej kolejnej jednostki redakcyjnej pisze się przyimek "w".
 3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 i 2, w razie wyczerpania się liter, dalsze kolejno dodawane artykuły lub jednostki redakcyjne niższego stopnia oznacza się najpierw dwuliterowo, a następnie wieloliterowo, dopisując do oznaczenia wynikającego z ust. 1 i 2 najpierw pierwszą, a następnie kolejne litery alfabetu łacińskiego (Xa ... Xz, Xza ... Xzz, Xzza ... Xzzz).
 4. Zasadę określoną w ust. 3 stosuje się odpowiednio, jeżeli nowy artykuł (jednostkę redakcyjną niższego stopnia) dodaje się po artykule (jednostce redakcyjnej niższego stopnia) oznaczonym zgodnie z ust. 1 i 2 i równocześnie następujący po nim artykuł (jednostka redakcyjna niższego stopnia) jest oznaczony w ten sposób, co wyraża się zwrotem: "po art. (ust., pkt, lit.) Xa dodaje się art. (ust., pkt, lit.) Xaa (a następnie Xab... Xaz, Xaza... Xazz)".
- § 89a.** Jeżeli do tekstu ustawy dodaje się nowe artykuły na początku określonej jednostki systematyzacyjnej, wyraża się to zwrotem: "w (oznaczenie jednostki systematyzacyjnej) dodaje się art. ... w brzmieniu: ...".

§ 90. Zmienia się zawsze pierwotny tekst ustawy, a jeżeli wprowadzono do niego zmiany - tekst zmieniony. Jeżeli ogłoszono tekst jednolity ustawy, zmienia się ten tekst, a w przypadku gdy wprowadzono zmiany do tekstu jednolitego - zmieniony tekst jednolity.

§ 91.

1. Nie nowelizuje się przepisów zmieniających inną ustawę.
2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia luki w

prawie, można wyjątkowo znowelizować przepisy zmieniające ogłoszonej ustawy w okresie ich vacatio legis.

3. Nowelizację przepisów zmieniających, o której mowa w ust. 2, wprowadza się w życie z dniem wejścia w życie tych przepisów zmieniających.

§ 92.

1. Jedną ustawą zmieniającą obejmuje się tylko jedną ustawę.

2. Odstąpienie od zasady wyrażonej w ust. 1 jest dopuszczalne tylko w przypadku, gdy między zmienianymi ustawami występują niewątpliwe związki tematyczne lub do zrealizowania zamysłu prawodawcy jest niezbędne jednoczesne dokonanie zmian w kilku ustawach.

§ 93.

1. Ustawa zmieniająca może zawierać jedynie przepisy uchylające, przepisy zastępujące lub przepisy uzupełniające przepisy ustawy zmienianej, a w razie potrzeby - także przepisy epizodyczne, przejściowe i dostosowujące, konieczne ze względu na dokonywaną nowelizację.

2. W ustawie zmieniającej nie zamieszcza się przepisów regulujących sprawy nieobjęte zakresem unormowania ustawy zmienianej.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia luki w prawie, w ustawie zmieniającej można wyjątkowo zamieścić przepisy, które regulują sprawy wykraczające poza zakres unormowania ustawy zmienianej.

4. Jeżeli w ustawie zmieniającej wyjątkowo zamieszczono przepisy inne niż określone w ust. 1, nie wystarczy poprzestać na uchyleniu ustawy znowelizowanej, ale uchyla się także te przepisy.

§ 94.

1. Zmiany dokonywane ustawą zmieniającą ujmują się w jeden artykuł tej ustawy.

2. Każdy nowelizowany artykuł ujmuje się w oddzielny punkt. Jeżeli w jednym artykule wprowadza się zmiany w jego jednostkach redakcyjnych niższego stopnia, każdą nowelizowaną jednostkę tego samego stopnia ujmuje się w oddzielnej literze, a w przypadku wprowadzenia zmian w jednostkach redakcyjnych następnego niższego stopnia - w oddzielnym tiret, a w razie potrzeby - również w oddzielnym podwójnym tiret.

3. Jeżeli zmiana polega na dodaniu albo uchyleniu kolejno po sobie następujących artykułów (jednostek redakcyjnych niższego stopnia) albo na nadaniu nowego brzmienia kolejno po sobie następującym artykułom (jednostkom redakcyjnym niższego stopnia), zmiany tych artykułów albo jednostek ujmują się odpowiednio w jeden punkt, literę, tiret albo podwójne tiret.

§ 95. Jeżeli w jednej ustawie zmieniającej zmienia się kilka ustaw, zmianę każdej z tych ustaw ujmuje się w odrębny artykuł.

§ 96.

1. Tytuł ustawy zmieniającej formułuje się zgodnie z zasadami wyrażonymi w § 16-18 i § 19a, z tym że przedmiot ustawy określa się przez użycie zwrotu: "ustawa o zmianie ustawy... (tytuł ustawy)", a jeżeli zmienia się jednocześnie kilka ustaw - wymienia się tytuł każdej zmienianej ustawy.

- 1a. Jeżeli zmienia się ustawę nowelizującą i sformułowanie tytułu ustawy w sposób określony w ust. 1 powodowałoby wątpliwości co do przedmiotu ustawy, przedmiot ten można określić przez użycie zwrotu "ustawa zmieniająca ustawę... (tytuł ustawy)".
2. Jeżeli jedną ustawą zmienia się wiele ustaw i wymienienie w tytule ustawy nowelizującej tytułów wszystkich zmienianych ustaw powodowałoby, że tytuł ustawy nowelizującej byłby rażąco długi, można wyjątkowo sformułować go przy użyciu zwrotu: "ustawa o zmianie ustaw" i ogólnie podać ich wspólny przedmiot albo "ustawa o zmianie ustawy (tytuł ustawy) oraz niektórych innych ustaw", wymieniając tylko tytuł podstawowej ustawy nowelizowanej.
3. W tytule ustawy zmieniającej nie podaje się daty ustawy nowelizowanej oraz oznaczenia dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, po określeniu przedmiotu ustawy, zamieszcza się odnośnik do tytułu ustawy, w którym podaje się tytuły wszystkich zmienianych ustaw niewymienionych w tytule ustawy oraz odrębnie - tytuły uchylanych ustaw. Jeżeli zamieszcza się odnośnik, o którym mowa w § 19a, odnośnik podający tytuły zmienianych lub uchylanych ustaw oznacza się jako drugi.

§ 97.

1. Jeżeli ustawa, w której artykuły pogrupowano w jednostki systematyzacyjne, zawiera liczne przepisy zmieniające, wydziela się je we wspólną jednostkę systematyzacyjną zatytułowaną "Zmiany w przepisach" i zamieszcza bezpośrednio przed przepisami epizodycznymi, przejściowymi, dostosowującymi i końcowymi.
2. Jeżeli ustawa, w której artykuły pogrupowano w jednostki systematyzacyjne, zawiera nieliczne przepisy zmieniające, przepis zmieniający albo przepisy zmieniające zamieszcza się bezpośrednio przed przepisami epizodycznymi, przejściowymi, dostosowującymi i końcowymi w jednej jednostce systematyzacyjnej, wymieniając w tytule tej jednostki rodzaje zamieszczonych w niej przepisów.

Dział III

Tekst jednolity

§ 98.

1. Jeżeli ustawa ma wyznaczyć termin ogłoszenia tekstu jednolitego, przepis wyznaczający ten termin zamieszcza się:
 - 1) w ustawie zmieniającej;
 - 2) w ustawie wprowadzającej, jeżeli ogłoszenie tekstu jednolitego ma dotyczyć ustawy zmienianej ustawą wprowadzającą.
2. Przepisowi wyznaczającemu termin ogłoszenia tekstu jednolitego nadaje się brzmienie: "Ogłoszenie tekstu jednolitego ustawy (tytuł ustawy) nastąpi w terminie miesięcy (dni) od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy".
3. W przepisie, o którym mowa w ust. 2, nie podaje się oznaczenia dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ustawa, której tekst jednolity ma być ogłoszony, ani oznaczenia dzienników urzędowych, w których zostały ogłoszone zmiany tej ustawy albo jej ostatni tekst

jednolity i jego zmiany.

§ 99. (uchylony).

§ 100. (uchylony).

§ 100a. Tekst jednolity sporządza się według stanu prawnego obowiązującego w dniu wydania obwieszczenia o ogłoszeniu tego tekstu, przy czym można zamieścić w nim również zmiany w ustawie ogłoszone w dzienniku urzędowym do dnia wydania tego obwieszczenia, które wejdą w życie po dniu jego wydania.

§ 101. Ogłoszenie tekstu jednolitego następuje w formie obwieszczenia; tekst jednolity jest załącznikiem do tego obwieszczenia.

§ 102.

1. W tytule obwieszczenia w oddzielnych wierszach zamieszcza się:
 - 1) oznaczenie rodzaju aktu;
 - 2) nazwę organu wydającego obwieszczenie;
 - 3) datę obwieszczenia;
 - 4) określenie przedmiotu obwieszczenia z wymienieniem tytułu ustawy, której tekst jednolity jest ogłaszany.
2. Oznaczenie rodzaju aktu oraz nazwę organu wydającego obwieszczenie pisze się wielkimi literami.
3. Jako datę obwieszczenia podaje się dzień określony kalendarzowo, w którym zostało ono podpisane przez organ wydający to obwieszczenie.
4. W tytule obwieszczenia nie podaje się daty ustawy, której tekst jednolity się ogłasza, a także oznaczenia dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany oraz wcześniejsze teksty jednolite i ich zmiany.
5. Określenie przedmiotu obwieszczenia rozpoczyna się od wyrazów "w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy...".

§ 103.

1. W obwieszczeniu przytacza się przepis ustawy upoważniający do ogłoszenia tekstu jednolitego i tytuł ustawy, której tekst jednolity jest ogłaszany, a ponadto wymienia się ustawy, które wprowadziły zmiany do pierwotnego tekstu tej ustawy albo jej ostatniego tekstu jednolitego, oraz orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność przepisów tej ustawy z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej lub ratyfikowaną umową międzynarodową, której ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie.
2. W obwieszczeniu zamieszcza się także treść tych przepisów zawartych w ustawach zmieniających, których nie zamieszcza się w tekście jednolitym, jako niezmiennych tekstu ustawy, której tekst jednolity jest ogłaszany.

§ 104. Treść obwieszczenia o ogłoszeniu tekstu jednolitego ustawy formułuje się według wzoru:

"1. Na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. ...) ogłasza się w załączniku do

niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia (przy czym podaje się tylko oznaczenie dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony tekst pierwotny albo ostatni tekst jednolity), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

1) ustawą z dnia (przy czym podaje się oznaczenie dzienników urzędowych, w których został ogłoszony tekst pierwotny i wszystkie jego zmiany, a także dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona zmiana tego tekstu w zakresie terminu wejścia w życie ustawy),

2) ...

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem... (podaje się dzień, na który ustalono stan prawny, zgodnie z którym sporządzono tekst jednolity).

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity ustawy nie obejmuje:

1) art. ... ustawy z dnia. (przy czym podaje się oznaczenie dzienników urzędowych, w których został ogłoszony tekst pierwotny i wszystkie jego zmiany, a także dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona zmiana tego tekstu w zakresie terminu wejścia w życie ustawy), który stanowi:

"Art. ...";

2) ...".

§ 105. Jeżeli na podstawie przepisu późniejszego można ustalić w sposób niewątpliwy, że przepis wcześniejszy nie obowiązuje, w obwieszczeniu o ogłoszeniu tekstu jednolitego czyni się o tym wzmiankę w brzmieniu: "Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia. nie obejmuje przepisu art. ... tej ustawy jako wygasłego od dnia ... w związku z wejściem w życie art. ... ustawy z dnia (Dz. U. ...)". W takim przypadku w treści obwieszczenia o ogłoszeniu tekstu jednolitego, o której mowa w § 104, wzmiankę w tej sprawie zamieszcza się jako odrębny kolejny punkt (pkt 3).

§ 106. Tekst jednolity redaguje się według następujących zasad:

1) zachowuje się numerację pierwotnego tekstu ustawy i uwzględnia numerację dodaną przez ustawy zmieniające; nie wprowadza się ciągłości numeracji;

2) w miejscu uchylonej jednostki redakcyjnej lub systematyzacyjnej wpisuje się oznaczenie uchylonej jednostki oraz określenie "uchylony", podając w odnośniku tytuł ustawy uchylającej oraz oznaczenie dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona ta ustawa, i dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona zmiana w zakresie terminu wejścia w życie ustawy, a także podaje się przepis uchylający i datę jego wejścia w życie;

3) przy jednostkach redakcyjnych lub systematyzacyjnych, których treść zmieniono, i przy jednostkach dodanych podaje się w odnośnikach do tych jednostek tytuł ustawy nowelizującej oraz oznaczenie dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona ta ustawa, i dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona zmiana w zakresie terminu wejścia w życie ustawy, a także podaje się przepis nowelizujący i datę jego wejścia w życie;

4) w przypadku jednostek redakcyjnych lub systematyzacyjnych wielokrotnie zmienianych, w odnośnikach do tych jednostek podaje się ostatnią zmianę, zgodnie z zasadami wyrażonymi w pkt 2 i 3.

§ 107. Do tekstu jednolitego nie wprowadza się zmian, które nie zostały wyraźnie

sformułowane w ustawie zmieniającej, chyba że zmiany te mają charakter wyłącznie formalny. W takim przypadku wprowadzone zmiany omawia się w odnośnikach do przepisów, w których wprowadzono takie zmiany.

§ 108. W odnośnikach do tekstu jednolitego omawia się również zmiany inne niż wymienione w § 106 pkt 2-4 i § 107, w tym zmiany wynikające z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność przepisów ustawy z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej lub ratyfikowaną umową międzynarodową, której ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, oraz zmiany, które nastąpiły w przepisach, do których odsyła ustawa, której tekst jednolity jest ogłaszany.

§ 109. W przypadku gdy ogłasza się drugi lub kolejny tekst jednolity, w odnośnikach do tego tekstu omawia się tylko zmiany wprowadzone po ogłoszeniu ostatniego tekstu jednolitego.

§ 110. Zasady wyrażone w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio do tekstów jednolitych aktów normatywnych innych niż ustawa.

Dział IV

Sprostowanie błędu

§ 111. Sprostowanie błędu może dotyczyć tylko tekstu aktu normatywnego ogłoszonego w dzienniku urzędowym.

§ 112.

1. Obwieszczenie o sprostowaniu błędu zawiera:

- 1) tytuł obwieszczenia, a w nim nazwę organu prostującego błąd oraz datę wydania obwieszczenia i jego przedmiot;
- 2) podstawę prawną sprostowania błędu;
- 3) tytuł aktu normatywnego, w którym prostuje się błąd, a także oznaczenie dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony ten akt;
- 4) przepis prawny aktu normatywnego podlegający sprostowaniu;
- 5) przytoczenie błędu, który jest przedmiotem sprostowania;
- 6) fragment tekstu aktu normatywnego w brzmieniu uwzględniającym sprostowanie błędu.

2. Tytułowi obwieszczenia o sprostowaniu błędu nadaje się brzmienie: "Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów (albo nazwa innego organu wydającego obwieszczenie) z dnia o sprostowaniu błędu".

3. Treść obwieszczenia o sprostowaniu błędu formułuje się według wzoru: "Na podstawie art. 17 ust. 3 (art. 17 ust. 2a, 2b albo 4 - gdy obwieszczenie wydaje inny organ niż Prezes Rady Ministrów) ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. ...) obwieszcza się, że w ... (tytuł aktu normatywnego z oznaczeniem dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony ten akt) w

... (oznaczenie jednostki redakcyjnej) zamiast wyrazu "..." powinien być wyraz "...".

4. Jednym obwieszczeniem o sprostowaniu błędów można sprostować więcej niż jeden błąd w tym samym akcie normatywnym, a także błędy w różnych aktach normatywnych.

§ 113. Rozwiązania, o których mowa w § 112, stosuje się odpowiednio do sprostowania błędu w tekście jednolitym aktu normatywnego.

§ 114. Jeżeli po dniu ogłoszenia aktu normatywnego, w którym prostuje się błąd, został ogłoszony tekst jednolity tego aktu, zawierający ten sam błąd, sprostowanie musi odrębnie obejmować również ogłoszony tekst jednolity.

Dział V

Projekt aktu wykonawczego (rozporządzenia)

§ 115. W rozporządzeniu zamieszcza się tylko przepisy regulujące sprawy przekazane do unormowania w przepisie upoważniającym (upoważnieniu ustawowym).

§ 116. (uchylony).

§ 117. W rozporządzeniu nie zamieszcza się przepisów karnych i przepisów o karach pieniężnych, a także przepisów odsyłających do przepisów karnych i przepisów o karach pieniężnych.

§ 118. W rozporządzeniu nie powtarza się przepisów ustawy upoważniającej oraz przepisów innych aktów normatywnych.

§ 119.

1. Na podstawie jednego upoważnienia ustawowego wydaje się jedno rozporządzenie, które wyczerpująco reguluje sprawy przekazane do unormowania w tym upoważnieniu.

2. Jeżeli jedno upoważnienie ustawowe przekazuje do uregulowania różne sprawy, które dają się tematycznie wyodrębnić tak, że ich zakresy są rozłączne, można wydać na podstawie takiego upoważnienia więcej niż jedno rozporządzenie.

§ 120.

1. W tytule rozporządzenia w oddzielnych wierszach zamieszcza się:

- 1) oznaczenie rodzaju aktu;
- 2) nazwę organu wydającego rozporządzenie;
- 3) datę rozporządzenia;
- 4) określenie przedmiotu rozporządzenia.

2. Nazwę organu wydającego rozporządzenie podaje się w brzmieniu ustalonym w przepisach o utworzeniu tego organu. W przypadku ministrów ich nazwę podaje się według nazwy ministerstwa, którym kierują, z wyjątkiem Ministra Obrony Narodowej i Ministra Sprawiedliwości, których wskazuje się ich nazwami własnymi.

3. Jako datę rozporządzenia podaje się dzień określony kalendarzowo, w którym zostało ono podpisane przez organ wydający to rozporządzenie. Jeżeli rozporządzenie jest wydawane

wspólnie albo w porozumieniu z innym organem, za datę rozporządzenia przyjmuje się datę jego podpisania przez organ współuczestniczący w wydaniu tego rozporządzenia; organ współuczestniczący w wydaniu rozporządzenia podpisuje je w drugiej kolejności.

4. Oznaczenie rodzaju aktu oraz nazwę organu wydającego rozporządzenie pisze się wielkimi literami.

5. Określenie przedmiotu rozporządzenia powinno być sformułowane możliwie najzwięźlej; nie powtarza się w nim dosłownie wskazanego w upoważnieniu ustawowym zakresu spraw przekazanych do uregulowania w rozporządzeniu ani wytycznych dotyczących jego treści, chyba że zakres spraw został zwięźle wskazany w upoważnieniu ustawowym.

6. Określenie przedmiotu rozporządzenia rozpoczyna się od wyrazów "w sprawie".

§ 121.

1. Tekst rozporządzenia rozpoczyna się od przytoczenia przepisu ustawy zawierającego upoważnienie ustawowe, jako podstawy prawnej wydania rozporządzenia.

2. Jeżeli upoważnienie ustawowe jest wyrażone w kilku przepisach, jako podstawę prawną wydania rozporządzenia przytacza się przepis, który wskazuje organ upoważniony do jego wydania oraz określa zakres spraw przekazanych do uregulowania w rozporządzeniu.

3. Podstawę prawną wydania rozporządzenia wyraża się zwrotem: "Na podstawie art. ... ustawy (tytuł ustawy z oznaczeniem dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany ogłoszone do dnia wydania rozporządzenia) zarządza się, co następuje:".

§ 122.

1. Jeżeli w upoważnieniu ustawowym jako organ właściwy do wydania rozporządzenia wskazano ministra określonego nazwą działu administracji rządowej, do tytułu rozporządzenia po nazwie ministra wydającego rozporządzenie dodaje się odnośnik, w którym wskazuje się przepis prawny, na podstawie którego minister ten kieruje działem administracji rządowej wskazanym w upoważnieniu ustawowym.

2. Jeżeli właściwość organu wskazanego w upoważnieniu ustawowym jako organ właściwy do wydania rozporządzenia przejął inny organ albo jeżeli organ wskazany w upoważnieniu ustawowym przestał istnieć, a jego kompetencje przejął inny organ, w odnośniku, o którym mowa w ust. 1, wskazuje się przepis prawny przekazujący kompetencje organu wskazanego w przepisie upoważniającym organowi wydającemu rozporządzenie.

§ 123. Tytuł ustawy, w której jest zamieszczony przepis upoważniający, wraz z oznaczeniem dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany, przytacza się tylko w podstawie prawnej rozporządzenia, a w treści rozporządzenia ustawę tę powołuje się skrótowo, przytaczając tylko jej tytuł.

§ 124.

1. Podstawową jednostką redakcyjną rozporządzenia jest paragraf (§).

2. Paragrafy można dzielić na ustępy, ustępy na punkty, punkty na litery, litery na tiret, a tiret na podwójne tiret.

§ 124a.

1. W celu systematyzacji przepisów rozporządzenia paragrafy można grupować w jednostki

systematyzacyjne.

2. Paragrafy grupuje się w rozdziały, a rozdziały grupuje się w działy.

3. W rozporządzeniu wyjątkowo można wprowadzić dodatkowo oddziały jako jednostki systematyzacyjne niższego stopnia niż rozdział.

§ 125.

1. W przepisach ogólnych rozporządzenia:

1) określa się jego przedmiot, jeżeli nie jest on określony w tytule rozporządzenia w sposób szczegółowy i wyczerpujący, rozpoczynając przepis od wyrazów:

"Rozporządzenie określa ...";

2) zamieszcza się postanowienia o stosowanych w rozporządzeniu definicjach i skrótach.

2. W przepisach ogólnych zamieszcza się również inne, niż wskazane w ust. 1, postanowienia wspólne dla wszystkich albo dla większości przepisów merytorycznych zawartych w rozporządzeniu.

§ 126.

1. W rozporządzeniu zamieszcza się przepis uchylający inne rozporządzenie tylko w przypadku, gdy ma ono uchylić rozporządzenie wcześniejsze, które zostało wydane na podstawie tego samego, nadal obowiązującego przepisu upoważniającego, przez:

1) ten sam organ, który wydaje rozporządzenie uchylające;

2) organ, którego właściwość przejął organ wydający rozporządzenie uchylające.

2. Nie uchyla się rozporządzenia, które zostało pozostawione czasowo w mocy przez obowiązującą ustawę. W takiej sytuacji w nowym rozporządzeniu zamieszcza się odnośnik do przepisu o wejściu w życie informujący o rozporządzeniu, które przestało obowiązywać na podstawie samego prawa, a którego treść wiąże się z treścią nowego rozporządzenia, podając również termin utraty mocy obowiązującej wymienionego rozporządzenia oraz przepis prawny, w następstwie którego przestało ono obowiązywać.

3. W rozporządzeniu zamieszcza się odnośnik do przepisu o wejściu w życie informujący o rozporządzeniu, którego treść wiąże się z treścią nowego rozporządzenia, a które przestało obowiązywać na podstawie samego prawa z dniem wejścia w życie przepisu zmieniającego albo uchylającego przepis upoważniający do wydania tego rozporządzenia. W odnośniku tym podaje się również termin utraty mocy obowiązującej wymienionego rozporządzenia oraz przepis prawny, w następstwie którego przestało ono obowiązywać.

§ 127. Rozporządzenie powinno wchodzić w życie w dniu wejścia w życie ustawy, na podstawie której jest ono wydawane.

§ 128.

1. Rozporządzenie można wydać po dniu ogłoszenia ustawy, w której jest zamieszczony przepis upoważniający do jego wydania, a przed dniem wejścia w życie tej ustawy.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, termin wejścia w życie rozporządzenia wyznacza się na dzień nie wcześniejszy niż dzień wejścia w życie ustawy upoważniającej do wydania tego rozporządzenia.

§ 129.

1. Rozporządzenie można zmieniać rozporządzeniem późniejszym, wydanym na podstawie

tego samego, nadal obowiązującego przepisu upoważniającego, przez organ, który wydał rozporządzenie zmieniane, albo przez organ, który przejął właściwość organu, który wydał rozporządzenie zmieniane.

2. W tytule rozporządzenia zmieniającego określenie przedmiotu rozporządzenia rozpoczyna się od zwrotu: "zmieniające rozporządzenie w sprawie", pomijając nazwę organu, który wydał rozporządzenie zmieniane, i datę wydania tego rozporządzenia, a także oznaczenie dzienników urzędowych, w których zostało ogłoszone rozporządzenie zmieniane i jego zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany.

§ 130. (uchylony).

§ 131.

1. Do projektu rozporządzenia dołącza się uzasadnienie.

2. (uchylony).

§ 132. Do projektów rozporządzeń stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale I w rozdziałach 1-7 i w dziale II, o ile zasady zawarte w niniejszym dziale nie stanowią inaczej.

Dział VI

Projekty aktów normatywnych o charakterze wewnętrznym (uchwał i zarządzeń)

§ 133. Uchwały Rady Ministrów są wydawane na podstawie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej lub ustawy, a uchwały innych podmiotów oraz zarządzenia - na podstawie ustawy.

§ 134. Podstawą wydania uchwały i zarządzenia jest przepis prawny, który:

- 1) upoważnia dany podmiot do uregulowania określonego zakresu spraw;
- 2) wyznacza zadania lub kompetencje danego podmiotu.

§ 135. W uchwale i zarządzeniu zamieszcza się przepisy prawne regulujące wyłącznie sprawy z zakresu przekazanego w przepisie, o którym mowa w § 134 pkt 1, oraz sprawy należące do zadań lub kompetencji podmiotu, o których mowa w § 134 pkt 2.

§ 136. (uchylony).

§ 137. W uchwale i zarządzeniu nie powtarza się przepisów ustaw oraz przepisów innych aktów normatywnych.

§ 138.

1. Uchwała i zarządzenie mogą być wydane na podstawie kilku przepisów prawnych, o których mowa w § 134.

2. Na podstawie jednego przepisu prawnego, o którym mowa w § 134, można wydać więcej niż jedną uchwałę albo więcej niż jedno zarządzenie.

§ 139. Tekst uchwały i zarządzenia rozpoczyna się od wskazania przepisu prawnego, na podstawie którego uchwała albo zarządzenie są wydawane.

§ 140. Akty normatywne o charakterze wewnętrznym określa się wyłącznie nazwą "uchwała" albo "zarządzenie".

§ 141. Do projektów uchwał i zarządzeń stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale V, z wyjątkiem § 132, w dziale I w rozdziałach 1-7 i w dziale II, o ile zasady zawarte w niniejszym dziale nie stanowią inaczej.

Dział VII

Projekty aktów prawa miejscowego

§ 142. (uchylony).

§ 143. Do projektów aktów prawa miejscowego stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale VI, z wyjątkiem § 141, w dziale V, z wyjątkiem § 132, w dziale I w rozdziałach 1-7 i w dziale II, a do przepisów porządkowych - również w dziale I w rozdziale 9, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

Dział VIII

Typowe środki techniki prawodawczej

§ 144.

1. Jeżeli norma ma być adresowana do każdej osoby fizycznej, adresata tej normy wskazuje się wyrazem "kto".
2. Jeżeli zakres adresatów normy ma być węższy niż wskazany w ust. 1, wyznacza się go przez użycie odpowiedniego określenia rodzajowego.
3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, określenia adresata normy nie poprzedza się wyrazem "każdy".
4. Jeżeli norma ma być adresowana do podmiotów innych niż osoby fizyczne, adresata tej normy można wskazać nazwą rodzajową albo własną.

§ 145.

1. Jeżeli norma ma znajdować zastosowanie we wszystkich okolicznościach, w przepisie prawnym nie określa się okoliczności jej zastosowania.
2. Jeżeli norma ma znajdować zastosowanie tylko w określonych okolicznościach, okoliczności te jednoznacznie i wyczerpująco wskazuje się w przepisie prawnym przez rodzajowe ich określenie.

§ 146.

1. W ustawie lub innym akcie normatywnym formułuje się definicję danego określenia, jeżeli:
 - 1) dane określenie jest wieloznaczne;
 - 2) dane określenie jest nieostre, a jest pożądane ograniczenie jego nieostrości;
 - 3) znaczenie danego określenia nie jest powszechnie zrozumiałe;
 - 4) ze względu na dziedzinę regulowanych spraw istnieje potrzeba ustalenia nowego znaczenia danego określenia.
2. Jeżeli określenie wieloznaczne występuje tylko w jednym przepisie prawnym, jego definicję formułuje się tylko w przypadku, gdy wieloznaczności nie eliminuje zamieszczenie

go w odpowiednim kontekście językowym.

§ 147.

1. Jeżeli w ustawie lub innym akcie normatywnym ustalono znaczenie danego określenia w drodze definicji, w obrębie tego aktu nie wolno posługiwać się tym określeniem w innym znaczeniu.
2. Jeżeli zachodzi konieczność odstąpienia od zasady wyrażonej w ust. 1, wyraźnie podaje się inne znaczenie danego określenia i ustala się jego zakres odniesienia.

§ 148. Jeżeli w ustawie zachodzi wyjątkowo potrzeba odstąpienia od znaczenia danego określenia ustalonego w ustawie określanej jako "kodeks" lub "prawo" lub innej ustawie podstawowej dla danej dziedziny spraw, wyraźnie podaje się inne znaczenie tego określenia i zakres jego odniesienia, używając zwrotu: "w rozumieniu niniejszej ustawy określenie oznacza" albo zwrotu: "ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o należy przez to rozumieć ...".

§ 149. W akcie normatywnym niższym rangą niż ustawa bez upoważnienia ustawowego nie formułuje się definicji ustalających znaczenia określeń ustawowych; w szczególności w akcie wykonawczym nie formułuje się definicji, które ustalałyby znaczenia określeń zawartych w ustawie upoważniającej.

§ 150.

1. Jeżeli dane określenie ma być używane w jednym znaczeniu w obrębie całej ustawy lub innego aktu normatywnego albo całej jednostki systematyzacyjnej danego aktu, jego definicję zamieszcza się odpowiednio w przepisach ogólnych tego aktu albo w przepisach ogólnych danej jednostki systematyzacyjnej.
2. Jeżeli dane określenie ma być używane w ustalonym znaczeniu tylko w obrębie zespołu przepisów, jego definicję zamieszcza się w bezpośrednim sąsiedztwie tych przepisów.
3. Jeżeli ustawa zawiera wiele wielokrotnie powtarzających się określeń wymagających zdefiniowania, ich definicje można zamieścić w wydzielonym fragmencie przepisów ogólnych ustawy, oznaczając ten fragment nazwą "Objaśnienia określeń ustawowych".

§ 151.

1. Definicję formułuje się tak, aby wskazywała w sposób niebudzący wątpliwości, że odnosi się do znaczenia określeń, w szczególności nadaje się jej postać: "Określenie "a" oznacza b." albo "Określenie "a" znaczy tyle co wyrażenie "b".".
2. Jeżeli względy stylistyczne przemawiają za inną formą definicji, używa się zwrotu łączącego "jest to".

§ 152. Zwrotów charakterystycznych dla definicji, w szczególności zwrotu "jest równoznaczne z", nie używa się w znaczeniu niedefinicyjnym.

§ 153.

1. Definicję zakresową (wyliczającą elementy składowe zakresu) formułuje się w jednym przepisie prawnym i obejmuje się nią cały zakres definiowanego pojęcia.
2. Jeżeli wyliczenie wszystkich elementów zakresu definiowanego pojęcia w jednym przepisie prawnym nie jest możliwe, w definicji wyraźnie zaznacza się, że tekst tej samej lub

innej ustawy zawiera nadto elementy uzupełniające tę definicję, w szczególności przez użycie zwrotu: "..... i inne wskazane w przepisach".

3. Jeżeli nie jest możliwe sformułowanie definicji, o której mowa w ust. 1 lub 2, można objaśnić znaczenie danego określenia przez przykładowe wyliczenie jego zakresu, wyraźnie wskazując przykładowy charakter wyliczenia przez posłużenie się zwrotem: "w szczególności".

§ 154.

1. Dla oznaczenia określenia złożonego, składającego się z więcej niż jednego wyrazu, które wielokrotnie powtarza się w tekście aktu normatywnego, można wprowadzić jego skrót.

2. Skrót wprowadza się w przepisach ogólnych aktu normatywnego lub jego jednostki systematyzacyjnej albo w tym przepisie tego aktu, w którym po raz pierwszy zostało użyte skracane określenie złożone.

3. Skracane określenie złożone przytacza się w tekście aktu normatywnego po raz pierwszy w pełnym brzmieniu, a skrót formułuje się w postaci "..... (określenie złożone w pełnym brzmieniu), zwane dalej" ("skrót"). Skrót może składać się z pierwszych liter skracanego określenia złożonego, napisanych wielkimi lub małymi literami, z jednego spośród wyrazów wchodzących w skład określenia złożonego albo z wyrazu niewchodzącego w skład tego określenia.

4. W przepisie, w którym formułuje się definicję, nie wprowadza się skrótu dla oznaczenia określenia definiowanego.

§ 155.

1. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia elastyczności tekstu aktu normatywnego, można posłużyć się określeniami nieostrymi, klauzulami generalnymi albo wyznaczyć nieprzekraczalne dolne lub górne granice swobody rozstrzygnięcia.

2. Nieprzekraczalne granice swobody rozstrzygnięcia formułuje się w jednym przepisie prawnym dla wszystkich przypadków danego rodzaju, zamieszczając go w przepisach ogólnych aktu normatywnego.

3. Jeżeli dolna granica swobody rozstrzygnięcia ma być wyższa lub górna granica ma być niższa od wyznaczonej w przepisie ogólnym, wskazuje się to wyraźnie w przepisie prawnym odnoszącym się do danego przypadku.

4. Postanowienia obniżające górną granicę swobody rozstrzygnięcia wyraża się przez konsekwentne posługiwanie się zwrotem: ".... nieprzekraczające ..." albo ".... nie więcej niż ...", a postanowieniom podwyższającym dolną granicę swobody rozstrzygnięcia nadaje się postać: "... nie niższej niż ..." albo "nie mniej niż ...".

§ 156.

1. Jeżeli zachodzi potrzeba osiągnięcia skrótowości tekstu lub zapewnienia spójności regulowanych instytucji prawnych, w akcie normatywnym można posłużyć się odesłaniami.

2. Jeżeli odesłanie stosuje się tylko ze względu na potrzebę osiągnięcia skrótowości tekstu, w przepisie odsyłającym jednoznacznie wskazuje się przepis lub przepisy prawne, do których się odsyła.

3. Jeżeli odesłanie służy przede wszystkim zapewnieniu spójności regulowanych w tym akcie instytucji prawnych, w przepisie odsyłającym wskazuje się zakres spraw, dla których

następuje odesłanie, oraz jednoznacznie wskazuje się przepis lub przepisy prawne, do których się odsyła.

4. Jeżeli daną instytucję prawną reguluje się całościowo, a wyczerpujące wymienienie przepisów prawnych, do których się odsyła, nie jest możliwe, można wyjątkowo odesłać do przepisów określonych przedmiotowo, o ile przepisy te dadzą się w sposób niewątpliwy wydzielić spośród innych; przepis odsyłający formułuje się w postaci: "Do (określenie instytucji) stosuje się odpowiednio przepisy o (przedmiotowe określenie przepisów)".

§ 157. Nie odsyła się do przepisów, które już zawierają odesłania.

§ 158.

1. Jeżeli w akcie normatywnym odsyła się do innego aktu normatywnego, przy odesłaniu przytacza się w całości aktualny tytuł tego aktu oraz oznaczenie:

- 1) pozycji oraz, w razie potrzeby, rocznika dziennika urzędowego, w którym ten akt ogłoszono - jeżeli akt ten nie był nowelizowany;
- 2) pozycji oraz, w razie potrzeby, rocznika dziennika urzędowego, w którym ogłoszono zarówno pierwotny tekst tego aktu, jak i akty zmieniające ten akt - jeżeli akt ten był nowelizowany, a nie ogłoszono jego tekstu jednolitego;
- 3) rocznika oraz pozycji dziennika urzędowego, w którym ogłoszono ostatni tekst jednolity tego aktu - jeżeli ogłoszono taki tekst jednolity;
- 4) rocznika oraz pozycji dziennika urzędowego, w którym ogłoszono tekst jednolity, oraz dziennika urzędowego, w którym ogłoszono akty zmieniające tekst jednolity tego aktu - jeżeli ogłoszono tekst jednolity tego aktu, a był on nowelizowany.

2. Jeżeli w akcie normatywnym odsyła się do innego aktu normatywnego więcej niż raz, przy kolejnym odesłaniu przytacza się tylko aktualny tytuł tego aktu w całości.

3. W przypadku odesłania do przepisu, którego brzmienie zostało zmienione, jednakże przepis go zmieniający został uchylony w okresie jego *vacatio legis*, przytacza się również oznaczenie pozycji oraz, w razie potrzeby, rocznika dziennika urzędowego, w którym ogłoszono przepis zmieniający i przepis, który go uchylił.

4. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny wydał orzeczenie stwierdzające niezgodność aktu normatywnego, do którego się odsyła, albo poszczególnych jego przepisów, do których następuje odesłanie, z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, z ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, przy przytaczaniu pozycji oraz, w razie potrzeby, rocznika dzienników urzędowych, w których ogłoszono dany akt i jego kolejne zmiany, podaje się również pozycję oraz, w razie potrzeby, rocznik dziennika urzędowego, w którym ogłoszono to orzeczenie. Nie przytacza się roczników oraz pozycji dzienników urzędowych, w których ogłoszono orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego uznające, że akt normatywny, do którego następuje odesłanie, jest zgodny albo nie jest niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, z ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, oraz orzeczenia o umorzeniu postępowania albo o pozostawieniu wniosku właściwego organu bez rozpoznania.

5. Jeżeli liczba zmian aktu normatywnego, do którego następuje odesłanie, albo jego tekstu jednolitego jest większa niż pięć, można nie wymieniać roczników oraz pozycji dzienników urzędowych, w których ogłoszono te zmiany, a poprzestać jedynie na podaniu pozycji oraz, w razie potrzeby, rocznika dziennika urzędowego, w którym ogłoszono pierwotny tekst tego

aktu albo jego ostatni tekst jednolity z dopiskiem "z późn. zm.", po którym zamieszcza się odnośnik.

6. W odnośniku, o którym mowa w ust. 5, wymienia się wszystkie kolejne zmiany pierwotnego tekstu danego aktu normatywnego albo jego ostatniego tekstu jednolitego, podając odpowiednie roczniki oraz pozycje dzienników urzędowych.

7. Oznaczenie dzienników urzędowych formułuje się w postaci: "... (skrót nazwy dziennika urzędowego) poz. ... i ..., z ... r. poz. ... oraz z ... r. poz. ...)", przy czym w przypadku ogłoszenia w dzienniku urzędowym pierwotnego tekstu aktu normatywnego w innym roku niż wymieniony w dacie tego aktu oraz w przypadku ogłoszenia tekstu jednolitego aktu normatywnego, po powołaniu skrótu nazwy dziennika urzędowego podaje się rocznik tego dziennika urzędowego ("z ... r.").

§ 159. Odesłania, o których mowa w § 156-158, są odesłaniami do obowiązujących przepisów prawnych w brzmieniu, jakie będą one miały każdorazowo w czasie obowiązywania przepisu odsyłającego (odesłanie dynamiczne).

§ 160. Jeżeli wyjątkowo przepis prawny ma odsyłać do innych przepisów jedynie w ich określonej wersji (odesłanie statyczne), zaznacza się to w przepisie odsyłającym przez nadanie mu brzmienia: "Do stosuje się przepisy art. ... ustawy (tytuł ustawy)" oraz dodanie w nawiasie "w brzmieniu z dnia", podając poza datą wejścia w życie przepisów, do których się odsyła, także oznaczenie dziennika urzędowego, w którym zostały ogłoszone te przepisy.

§ 161.

1. Zasady przytaczania tytułów aktów normatywnych, wraz z oznaczeniem roczników oraz pozycji dzienników urzędowych, w których te akty zostały ogłoszone, wyrażone w § 158 ust. 1 i 3-7, stosuje się również w przepisach epizodycznych, przejściowych i dostosowujących oraz w przepisach zmieniających i uchylających przy powoływaniu zmienianych albo uchylanych aktów normatywnych, a także w podstawach prawnych aktów normatywnych innych niż ustawa.

2. Podając oznaczenia roczników oraz pozycji, w których zostały ogłoszone kolejne zmiany zmienianego albo uchylanego aktu normatywnego lub jego teksty jednolite, podaje się roczniki oraz pozycje dzienników urzędowych, które ukazały się do dnia uchwalenia albo wydania aktu zmieniającego albo uchylającego.

3. Zasadę wyrażoną w ust. 2 stosuje się odpowiednio do podstaw prawnych aktów normatywnych innych niż ustawa.

§ 161a.

1. Jeżeli w akcie normatywnym odsyła się do postanowień aktu normatywnego ustanowionego przez instytucję Unii Europejskiej, przy odesłaniu przytacza się w całości aktualny tytuł tego aktu w brzmieniu ogłoszonym w dzienniku urzędowym z podaniem rodzaju aktu, organu, który go wydał, i numeru aktu oraz jego daty i przedmiotu, a także oznaczenie:

1) serii, numeru oraz daty i strony dziennika urzędowego, w którym ten akt ogłoszono - jeżeli akt ten nie był nowelizowany;

- 2) serii, numeru oraz daty i strony dziennika urzędowego, w którym ogłoszono pierwotny tekst tego aktu, z dopiskiem "z późn. zm.", po którym zamieszcza się odnośnik - jeżeli akt ten był nowelizowany.
2. Jeżeli w akcie normatywnym odsyła się do postanowień aktu normatywnego, o którym mowa w ust. 1, więcej niż jeden raz, przy kolejnym odesłaniu przytacza się tylko aktualny tytuł tego aktu w całości.
3. Oznaczenie dzienników urzędowych formułuje się w postaci: "(... (skrót nazwy dziennika urzędowego) ... (seria) ... (numer) z ... (data zapisana cyframi w postaci dd.mm.rrrr), str. ...)".
4. W odnośniku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, kolejne zmiany aktu normatywnego wymienia się, podając oznaczenia dzienników urzędowych, w których je ogłoszono, w postaci określonej w ust. 3.
5. W przypadku aktów normatywnych, o których mowa w ust. 1, ogłoszonych przed dniem 1 maja 2004 r. przytacza się obok oznaczenia dziennika urzędowego, w którym ogłoszono akt przed tym dniem, również oznaczenie:
- 1) rozdziału, tomu i strony dziennika urzędowego - wydanie specjalne, w którym ogłoszono ten akt w języku polskim - jeżeli akt ten nie był nowelizowany;
 - 2) rozdziału, tomu i strony dziennika urzędowego - wydanie specjalne, w którym ogłoszono ten akt w języku polskim, z dopiskiem "z późn. zm.", po którym nie zamieszcza się odnośnika - jeżeli akt ten był nowelizowany przed dniem 1 maja 2004 r.
6. Oznaczenie dziennika urzędowego - wydanie specjalne dodaje się po myślniku i formułuje w postaci: "... (skrót nazwy dziennika urzędowego) rozdz. ..., t. ..., str. ...".
7. W przypadku, o którym mowa w ust. 5 pkt 2, oznaczenie dziennika urzędowego - wydanie specjalne, w którym ogłoszono w języku polskim akt zmieniający akt normatywny, do którego następuje odesłanie, przytacza w odnośniku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2.
8. Do odesłań do postanowień aktu normatywnego, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio § 159 i § 160.
9. Jeżeli w akcie normatywnym odsyła się do postanowień nieogłoszonego w dzienniku urzędowym Unii Europejskiej aktu wykonawczego lub aktu delegowanego ustanawianego przez instytucję Unii Europejskiej, przy odesłaniu wskazuje się przepis aktu normatywnego ustanowionego przez instytucję Unii Europejskiej, który stanowi podstawę wydania aktu wykonawczego lub aktu delegowanego.
10. Do odesłań, o których mowa w ust. 9, stosuje się odpowiednio ust. 1-7 oraz § 159 i § 160.

§ 162.

1. Przy oznaczaniu dzienników urzędowych stosuje się skróty nazw tych dzienników.
2. Nazwy dzienników urzędowych oznacza się skrótami:
 - 1) Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej - skrótem "Dz. U.";
 - 2) Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" - skrótem "M.P.";
 - 3) (uchylony);
 - 3a) Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej - skrótem "Dz. Urz. UE";
 - 3b) Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej Polskie wydanie specjalne - skrótem "Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne";

- 3c) Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich - skrótem "Dz. Urz. WE";
- 4) Monitor Sądowy i Gospodarczy - skrótem "M.S.G.";
- 5) dziennik urzędowy ministra kierującego działem administracji rządowej - skrótem "Dz. Urz. Min. ..." (pierwsza sylaba nazwy własnej ministra, zakończona ostatnią spółgłoską tej sylaby lub pierwszą spółgłoską następnej sylaby, z kropką) ...";
- 6) wspólny dziennik urzędowy dwóch lub więcej ministrów kierujących działami administracji rządowej - skrótem "Dz. Urz. Min. ..." (jak w pkt 5) ... i Min. ... (jak w pkt 5) ...";
- 7) dziennik urzędowy urzędu centralnego - skrótem "Dz. Urz. ..." (skrót nazwy własnej urzędu, utworzony z pierwszych liter wyrazów wchodzących w skład nazwy urzędu pisanych wielkimi literami bez kropek, a jeżeli nazwa jest dwuwyrazowa - skrót np. "Urz." lub "Kom." i pierwsza sylaba drugiego wyrazu nazwy, zakończona ostatnią spółgłoską tej sylaby lub pierwszą spółgłoską następnej sylaby, z kropką) ...";
- 8) wspólny dziennik urzędowy dwóch lub więcej urzędów centralnych - skrótem "Dz. Urz. ..." (jak w pkt 7) ... i ... (jak w pkt 7) ...";
- 9) wspólny dziennik urzędowy ministra kierującego działem administracji rządowej i urzędu centralnego nadzorowanego przez tego ministra - skrótem "Dz. Urz. Min. ..." (jak w pkt 5) ... i ... (jak w pkt 7) ...";
- 10) wojewódzki dziennik urzędowy - skrótem "Dz. Urz. Woj. ..." (urzędowa nazwa województwa w pełnym brzmieniu lub według reguły, o której mowa w pkt 5) ...".

§ 163.

1. Odnośnik oznacza się cyframi arabskimi z nawiasem z prawej strony i umieszcza się z prawej strony, powyżej wyrażenia, do którego się odnosi. W przypadku gdy zachodzi konieczność umieszczenia po danym wyrażeniu dwóch albo więcej odnośników, oddziela się je przecinkami.
2. W razie potrzeby odnośnik do tytułu albo przepisu można znowelizować, stosując odpowiednio zasady wyrażone w dziale II.